

АКЦЕНТ

НАГОРОДЖЕННЯ
ЛАУРЕАТІВ

стор. 3

НАРОДНА
ТВОРЧИСТЬ

ТРИПІЛЬСЬКА
КЕРАМІКА

стор. 12

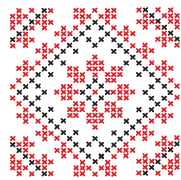
СТОРІНКИ
ІСТОРІЇ

ПОДВИЖНИК
З ЛЕМКІВЩИНИ

стор. 14-15

Загальнодержавна українська газета

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№49 | 8 грудня 2017

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

ISSN 2519-4429

НАДДНІПРЯНСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ

стор. 8

НАШ ІНДЕКС 60969 ПЕРЕДПЛАТНА ЦІНА НА 2018 РІК: 6 МІСЯЦІВ – 199,58 ГРН; 12 МІСЯЦІВ – 396,56 ГРН

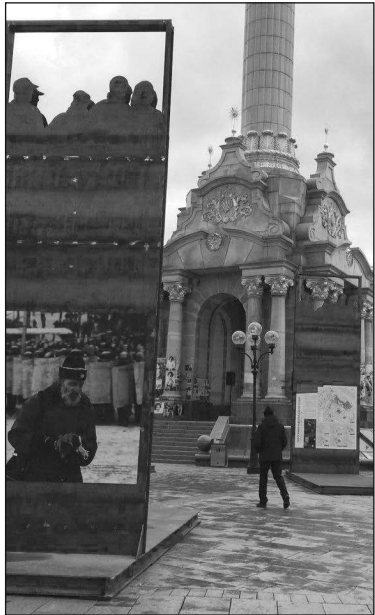
Фото з сайту Київського академічного театру українського фольклору «Берегиня»

«МАЙДАН: ЛАНДШАФТИ ПАМ'ЯТІ»

До Дня Гідності та Свободи у Києві, на Майдані Незалежності, відкрили виставку «Майдан: ландшафти пам'яті», присвячену четвертій річниці Революції Гідності.

На презентацію виставки прийшли сотні людей, серед них члени родин загиблих Героїв, урядовці, народні депутати, учасники історичних подій.

«Цей день особливий для всіх нас. Люди розуміли, що так далі бути не може. Але найбільш глибоким вчинком було, коли під час затишення силовиками напали на тих, хто спокійно стояв на Май-

дані. Били всіх – молодих, зрілих, юнаків, дівчат. Молоду вагітну дівчину били по голові, а вона плакала і просила її відпустити. У всіх нас перед очима досі стоять закривавлені люди. Це сколихнуло всіх, хто мав серце, у кого був розум. Це був марш мільйонів, це був марш гідних людей. Це була революція Гідності» – згадує учасник подій, міністр культури України Євген Нищук.

Експозиція виставки складається із 48 планшетів на металевих стендах, які відтворюють ключові етапи, перебіг подій, почуття, перемоги і втрати Революції Гідності.

Зокрема, виставка розповідає про те, як народна ініціатива переросла у спрямування державної політики та про те, що пам'ять і шана є запорукою розвитку суспільства та незалежності держави. Окремі планшети детально висвітлюють історію і сучасні процеси, як то створення Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності, увага до якого в суспільстві та світі зростає.

«Під час Майдану кожен з нас проявив себе по-своєму, з'явилась безліч ініціатив, окремі з яких представлені сьогодні на виставці, присвяченій особливій події, що змінила життя всієї країни», – сказав Ігор Пошивайло, генеральний директор Національного музею Революції Гідності.

ПАНАХИДА ЗА ГЕРОЯМИ НЕБЕСНОЇ СОТНІ ТА БОРЦЯМИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

У День річниці Революції Гідності, біля Каплиці та Народного Хреста на Алеї Героїв Небесної Сотні відбулася Панахида за Героями та борцями за незалежність України.

Відзначаючи позитивні зміни, які наразі відбуваються в країні на шляху до її європейського майбутнього, міністр культури України Євген Нищук наголосив, що об'єднуючим фактором доленосних подій листопада 2013 – грудня 2014 року стало почуття гідності, приниження якої і вивело тоді на вулиці мільйони.

Євген Нищук розповів про здійснену роботу для створення на цьому сакральному для українців місці Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності. За його словами, зараз відбувається активна фаза конкурсу

на кращий проект, і вже 20 лютого буде визначено переможця на меморіальну частину пам'ятної споруди, а в червні – на музейну.

Тамара Швець, дружина Героя Небесної Сотні, відзначила, що сьогодні суспільство як ніколи розуміє – майбутнє можливе тільки з пам'яттю про минуле.

Вона також подякувала всім, хто приходить до цього пам'ятного місця, щоб згадати наших загиблих Героїв, адже це підтримує пам'ять про тих, хто віддав своє життя за світле та гідне майбутнє українського народу.

Володимир Голоднюк, батько Героя України Устима Голоднюка, сам активний учасник подій Революції Гідності, розповідає, що з початком військових подій на Сході України вирішив, що в пам'ять про сина допомагатиме іншим синам.

ПЕРШИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

У Києві відбулася дводенна Міжнародна наукова конференція «Культурно-мистецька освіта на сучасному етапі: прагнення, виклики та перспективи», спрямована на визначення напрямів стратегії реформування та розвитку культурно-мистецької освіти в Україні.

Міністр культури України Євген Нищук відзначив важливість проведення цього першого наукового форуму в галузі культурно-мистецької освіти та наголосив: реформування мистецької освіти – один з пріоритетних напрямів роботи відомства.

Він відзначив, що особливим досягненням є запровадження у вищій освіті ступеню доктора мистецтва як основи під-

готовки науково-педагогічних кадрів, які розвивають національну виконавську школу в кожному виді академічного мистецтва. Особливого статусу набуває початкова та профільна мистецька освіта. Значні зміни передбачено і для мистецьких шкіл, особливої уваги потребує реформування початкової мистецької освіти.

Міністр культури також окремо наголосив на необхідності приділити особливу увагу посиленню ролі культурно-мистецьких коледжів у регіонах, створюючи через законодавчі механізми та освітні стандарти умови для утвердження їх як центрів кадрового забезпечення регіональних потреб у сфері культури. Так, децентралізація безпосередньо впливає на систему мистецької освіти в регіонах, виникає потре-

ба переосмислення ролі мистецької школи як базової мистецько-освітньої інституції громади. За його словами, попри побоювання громадськості, у новостворених ОТГ є позитивні тенденції щодо відкриття нових шкіл. Наприклад, станом на 1 вересня 2017 року в громадах відкрилося 6 нових шкіл.

Як повідомив Євген Нищук, у 2017 році Урядом затверджений середньотерміновий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року та план пріоритетних дій Уряду на 2017 рік, одним із пріоритетів якого є модернізація змісту та умов надання мистецької освіти.

З огляду на це, Євген Нищук окреслив основні напрями політики Міністерства культури щодо культурно-мистецької освіти у середньотерміновій перспективі.

ПАМ'ЯТНА МИСТЕЦЬКА АКАДЕМІЯ

За підтримки Міністерства культури України до Дня Гідності і Свободи відбулася пам'ятна мистецька Академія.

Міністр культури України Євген Нищук, безпосередній учасник подій, які змінили майбутнє України, а також один з ініціаторів акції, відзначив, що події 2013–2014 років назавжди змінили хід історії України.

Євген Нищук разом з акторкою театру і кіно Римною Зюбіною, у супроводі Державного академічного естрадно-симфонічного оркестру України, а також Львівської державної академічної чоловічої хорової капели «Дударик» поділилися спогадами про події Революції Гідності.

За словами міністра культури, листопад для українців є місяцем символічним. Адже ще 21 листопада 2004, за 9 років до доленосних подій 2013–2014 років, люди вперше вийшли на Майдан, виборюючи свої права.

«Тоді ще жертв не було, але теж була щирість і віра. Тоді народ переміг, але для глобальних політичних змін цього було недостатньо. Від того сталася зневіра, розчарування, і цим дуже гарно скористалися. Ми вийшли за 9 років, згадуючи 21 листопада 2004 року, але ніхто не знав, що на нас чекали 3 місяці боротьби та страшна плата кров'ю. Ці події змінили українське суспільство, назавжди перевернули хід історії. Український народ надзвичайний – у XXI столітті, в центрі Європи люди вийшли за європейські цінності, жертвуючи власними життями. Однозначно, 21 листопада можна

вважати Днем народження свідомого українського громадянського суспільства. Це треба цінувати і берегти. 21 листопада – це мороз по шкірі, це спомин, сум'яття думок, все те що приходить інколи ночами у снах. І сьогоднішня наша зустріч – це велика повага, шана і віра в непорушність тих цінностей, заради яких віддали свої життя наші Герої», – розповідає він.

Під час Урочистої академії презентували мистецьку акцію «Космос очей Майдану». Разом з музикантами на сцені Жовтневого палацу з'явилася юна учасниця Йордана Гурик – молодша сестра Героя Небесної Сотні, Героя України Романа Гурика. Дівчинка виконала поезію Ліни Костенко «Крила».

«Цей вечір народився з невеличкої ідеї – згадати початок Євромайдану, яка згодом переросла в таку глибоку символічну акцію. Я дякую усім, хто долучився до її втілення, це події, які ми маємо пам'ятати та усвідомлювати, що все це змінює нашу країну на краще», – говорить батько загиблого Героя Ігор Гурик.

У другій частині дійства була представлена музична вистава «Ремінісценції.UA» Львівського балету «Життя» за участю Ірини Доли, Ірини Красоти, Назара Савка й Олександра Рожка у постановці Ірини Мазур. Під час вистави артисти провели паралелі між подіями «Розстріляного Відродження» майже сторічної давнини, репресіями комуністичного режиму проти українців та подіями в сучасній Україні. У виставі використано твори українських композиторів Б. Веселовського, А. Кос-Анатольського, Я. Барнича, В. Івасюка та інших.

Ініціатором акції виступив Благодійний фонд «Майдан Гідності». Захід підтримали: Міністерство культури України, Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності, Український інститут національної пам'яті, Львівська обласна державна адміністрація, Печерська районна у місті Києві державна адміністрація.

ЮВІЛЕЙ АКАДЕМІЇ

Круглу дату від дня заснування Академії мистецтв відзначили відкриттям виставки. На ній експонуються твори перших професорів Академії та її відомих випускників до Другої світової війни.

Сергій БАХІН

На території Російської імперії до 1917 року існувала лише одна Академія Мистецтв – у Петербурзі. І це було прогнозовано – адже влада свіdomo не заохочувала розвиток національних культур численних народів, що населяли імперію. Тож українські митці, що мріяли навчатися мистецтв, змушені були їхати до Росії або за кордон, де й здобували визнання. Як-от, приміром, Олександр Архипенко, що став дуже відомим скульптором-новатором лише коли переїхав до Франції, а згодом до США. І роботи якого нині прикрашають багато музеїв, включно з далекою Австралією, де в Національному музеї штату Вікторія, у Мельбурні експонується його робота з напи-

Фундатори Академії

М. Жук. «Портрет старшого техника Цициліана». 1916

Відкрити її мали 18 листопада за старим стилем, але через певні неузгодженості відклали на чотири дні. Про все це розповів Євген Марков – куратор виставки в Ornament Art Space, що на вулиці Анрі Барбюса. На виставці демонструється хрестоматійна фотографія перших очільників Української Академії.

Урочисте відкриття Академії відбулося 22 листопада (5 грудня за новим стилем) у будинку Центральної Ради, де і базувалася на початку нова інституція. Першими її професорами були обрані Михайло Бойчук, Микола Бурачек, Михайло Жук, Абрам Маневич, Олександр Мурашко, Георгій Нарбут, брати Василь і Федір Кричевські. Саме останній став першим ректором Академії. Другим був Нарбут, але через наглу смерть Нарбути у 1920 році, Академію знову очолив Федір.

М. Юрченко. 1930-ті рр.
«Портрет жінки»

До 1922 року Академія не мала власного приміщення, деякий час розташовувалась навіть у помешканні Нарбути. Зрештою їй надали приміщення колишніх казарм січових стрільців, що на теперішній вулиці Бульварно-Кудрявській, а сам заклад перейменували на Інститут пластичних мистецтв. До війни тут працювали найвидатніші вітчизняні малярі – створювали свої секції, класи, творили самобутню українську культуру. Окрім вищезазваної професури, тут працювали О. Богомазов, П. Голубятников, М. Козик, Ф. Красицький, К. Малевич, В. Пальмов, М. Рокицький, О. Усачов та інші.

С. Шишко. «Осінь». 1948

Роботи-оригінали саме цих видатних митців демонструє виставка в Ornament Art Space. Зокрема, там є портретна робота Михайла Жука депутата Державної Думи Росії, члена Центральної Ради, українця німецького походження Іллі Шрага, що помер при комуністах, перебуваючи під домашнім арештом. Також є натюрморт учня Малевича М. Кропивницького, написану в стилі, притаманному його вчителю. Єдина робота, що не є оригіналом – це кітчевий малюнок арешту Шевченка Віктора Пальмова. Це було замовлення одного з видавництв. Усі звикли, що Пальмов – авангардист, футурист, а на плакаті обличчя і вказівники відверто карикатурні.

Фото надані ORNAMENT Art Space

НАГОРОДЖЕННЯ ЛАУРЕАТІВ

У Національній філармонії України відбулось нагородження лауреатів III Міжнародного конкурсу молодих диригентів імені Стефана Турчака, засновниками якого є Міністерство культури України та КМДА. До урочистої церемонії долучилися віцепрем'єр-міністр України Павло Розенко, міністр культури України Євген Нищук, митці, колеги-музиканти.

За словами міністра культури – проведення та підтримка на високому державному рівні таких конкурсів є вкрай важливою, адже саме вони формують молодих митців.

«Я радий розділити разом з вами цю святкову подію, якій передувала кропітка робота. Дуже важливо, щоб ці конкурси і далі відбувалися, щоб ми демонстрували, як молоді українські митці можуть показувати свій високий професійний рівень та інтегруватися до світової диригентської музичної еліти», – зазначив Євген Нищук.

«Для кожного великого митця пам'ять про нього – це продовження справи, яку він почав, і яку продовжують його послідовники, його учні. Переконали, що для вас теж було великим щастям подолати разом з нами усі перешкоди і провести цей конкурс. Я хочу щиро привітати наших лауреатів, це дійсно вагомий збуток у розвитку світового музичного мистецтва».

За результатами роботи поважного міжнародного журі: I премію отримав Гаддіел Домбрауер, представник Франції, II премію розділили між собою Артун Хойнік (Румунія) та Іван Чередніченко (Україна), III премію здобув учасник з України – Назар Якобенчук. Члени міжнародного журі також відзначили дипломом лауреата українця Михайла Вандаловського.

«Три роки тому я дізнався про цей конкурс, але тоді він не відбувся через страшні події, які сталися в Україні. Я був занепокоєний через ситуацію, що склалася, але за цей час, я зміг вдосконалити свою майстерність. Думаю, що три роки тому не зміг би дістати першу премію», – сказав переможець конкурсу Гаддіел Домбрауер.

Нагадаємо, що Міжнародний конкурс диригентів імені Стефана Турчака заснований Міністерством культури України та Київською міською державною адміністрацією. Проводиться в Києві один раз на чотири роки. Головною метою Конкурсу є виявлення талановитої творчої молоді – оперно-симфонічних диригентів, підвищення професійної майстерності, розширення міжнародних культурних зв'язків, увічнення пам'яті видатного українського диригента Стефана Васильовича Турчака – великого музиканта, творчистя якого стала однією з найкращіших сторінок у мистецтві оперно-симфонічного диригування. III Міжнародний конкурс молодих диригентів імені Стефана Турчака тривав з 26 листопада по 1 грудня 2017 року. Усього на конкурс було подано 34 заявки. До участі у змаганнях допущено 21 кандидат із 10 країн світу – України, Польщі, Іспанії, Білорусі, Франції, Німеччини, Сінгапуру, Ірану, Румунії та Швейцарії. Майстерність конкурсантів оцінювало компетентне міжнародне журі, до складу якого увійшли відомі музиканти і диригенти з України, Швейцарії, Узбекистану, Сербії і Білорусі на чолі з відомим українським композитором Євгеном Станковичем.

Прес-служба мінкультури

Продовження. Початок у
«КіЖ» №№ 27, 47, 48

ВОНИ ЗУМИЛИ ЗРОБИТИ ЩОСЬ ВАЖЛИВЕ ДЛЯ КОЖНОГО З НАС

Американський фізик Ісидор Айзек Рабі (1898–1988) – лауреат Нобелівської премії з фізики (1944) «за резонансний метод вимірювання магнітних властивостей атомних ядер». Член Шведської королівської академії наук у своєму виступі так оцінив відкриття І. Рабі: «Цей метод встановлює радіозв'язок зі світом електронів та атомного ядра».

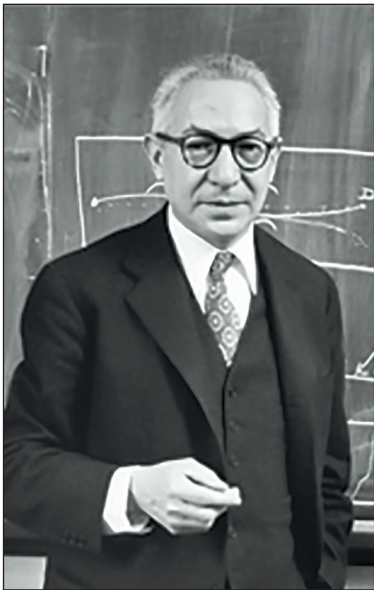
Ви ж, певно, вже чули щось про МРТ? Так от, саме це відкриття І. Рабі дало поштовх до створення потужного нешкідливого методу дослідження внутрішніх органів і тканин – магнітно-резонансної томографії.

І. Рабі народився у Риманові, містечку Західної Галичини, тоді – це Австро-Угорщина, а нині – Польща. Це Лемківщина, з цих місць добре нам відомі українські співачки сестри Байко, письменник Дмитро Бедзик та професор фізики Олекса-Мирон Біланюк (працював у США), президент Української вільної академії наук. Біланюк – співавтор концепції тахіонів, у 80-х ми запрошували його до КПІ і він прочитав нашим фізикам цікаву лекцію про надшвидкі мікрочастинки.

А ще з Лемківщини тужлива пісня «Пливе кача», від 2014 вона не один раз, на жаль, лунала над нашим Майданом.

Батьки Ісидора через рік після його народження емігрують до США. Він виріс у Брукліні (Нью-Йорк), де його батько відкрив овочеву крамницю. У родині хотіли, щоб син став рабином. Коли йому виповнилося три роки, його віддали до релігійної школи. Але не так сталося, як гадалося. Ісидор, рано виявивши інтерес до науки та техніки, вже в підлітковому віці друкує в науково-популярному журналі статтю – як самому зробити електричний конденсатор. Вступає до Бруклінської школи ремесел, здобуває Регентську стипендію штата Нью-Йорк, яка дає можливість навчання в Корнельському

РЕПЕР НОБЕЛЯ

Ісидор Айзек Рабі

му університеті. Так почався його шлях у високу науку.

У 1926 році він здобуває науковий ступінь доктора фізики. Цього ж року він одружується з Хелен Ньюмарк, у шлюбі народилося дві доньки.

Потреба ширших наукових контактів приводить його до Європи, де Рабі встановлює дружні стосунки з Н. Бором, О. Штерном, В. Паулі – іконами фізики тих років.

Квантовий ефект (ядерно-магнітний резонанс), за який йому було присуджено Нобелівську премію, професор Колумбійського університету Ісидор Рабі відкрив у 1937 році.

Із початком Другої світової війни Рабі працює на оборону США. Але він відмовився від участі в Манхеттенському проєкті (розробка в Лос-Аламосі першої атомної бомби). Проте Рабі був консультантом Оппенгеймера – керівника атомного проєкту.

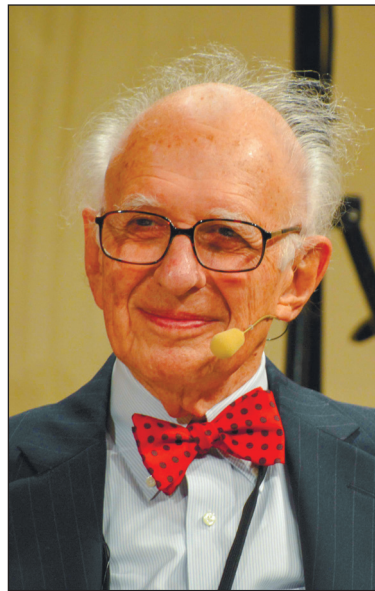
Відоме його висловлювання щодо Е. Теллера, автора Манхеттенського проєкту та палкого прихильника ядерних випробувань: «без нього світ був би кращим».

Геніальний учений Ісидор Рабі – автор численних наукових праць та відкриттів. Серед його заслуг і поява лазерів, і поява годинника, який ніколи не помиляється (атомного, бо побудований на випромінюванні атомів).

1985 року в Колумбійському університеті на знак визнання заслуг ученого засновано кафедру фізики імені Ісидора Айзека Рабі, народженого на Лемківщині.

Ерік Річард Кендел (1929), американський вчений – нейробіолог, психіатр, професор біохімії – лауреат Нобелівської премії з медицини та фізіології (2000).

Він народився в родині вихідців з України. Мати Еріка народилася в Коломиї, а батько – в Олесько (це там пам'ятка архітектури княжої доби – Олеський замок),

Ерік Річард Кендел

неподалік від Львова. Галичина у той час була у складі Австро-Угорської імперії.

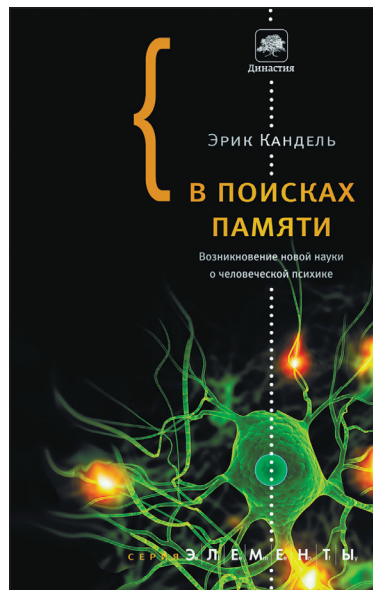
До початку Першої світової його батьки, ще молодими, виїхали до Відня, де познайомилися й одружилися 1923 року. У них народилося двоє синів, Людвіг – старший, та Ерік.

У Відні Герман Кендел, батько хлопчиків, мав магазин іграшок. Жили вони недалеко від будинку по Бреггасе, де жив Зігмунд Фрейд.

Навчання Ерік розпочав у віденській школі.

У 1938 до Австрії, внаслідок аншлусу, увійшли німецькі війська, яких місцеві вітали: «Хайль Гітлер!» Життя євреїв значно ускладнилося. Їх виганяли з роботи, а їхніх дітей – зі школи, над ними знущалися, принижували, жорстоко били, цілі сім'ї виселяли з будинків. І це робили самі австрійці, захоплені нацистами.

Події у Відні, пережиті в дитинстві, визначили в майбутньому інтерес вченого до вивчення психіки та людської поведінки, непередбачуваності вчинків і стійкості пам'яті. Високо цінуючи

культуру Австрії, Кендел був глибоко розчарований глибиною її падіння.

Нова влада конфіскує магазин Кенделів, арештовує на кілька днів батька. Після нищівного розгрому їхньої квартири зникає також і іграшка Еріка – машинка на радіоуправлінні, що особливо вразило дитину. Родина змушена емігрувати. Спочатку до родичів в Америку переїзять діти, згодом і батьки.

Вищу освіту Кендел здобув у Гарвардському університеті. Завдяки знайомству з відомими психоаналітиками з кола Фрейда, Ерік знаходить нове зацікавлення, яке захоплює його більше, ніж історія європейської літератури і культури, яку студював у Гарварді. Він вступає до Медичної школи Нью-Йоркського університету, де вивчає нейробіологію та анатомію мозку. Там же він познайомився і зі своєю майбутньою дружиною Деніз Бистрен.

Продовжує навчання в Колумбійському університеті. Контактуючи з фахівцями-психіатрами з Франції, читає лекції в Гарвардській медичній школі. Відмовляється від завідування відділом психіатрії у лікарні в Бостоні, натомість в Нью-Йорку засновує та стає директором Колумбійського центру неврології і поведінки. Надалі, вивчаючи хворобу Альцгеймера, бере участь у біотехнологічних розробках ліків. Пізніше його компанія розробляє препарати й проти інших неврологічних розладів, наприклад, шизофренії та депресії.

У 2000 році Ерік Кендел (з А. Карлссоном та П. Грінгардом) отримує Нобелівську премію «за відкриття, пов'язані з передачею сигналів по нервовій системі».

Наукові дослідження професора Кендела були б неможливі без фінансової підтримки одного з найбагатших людей свого часу Говарда Г'юза – авіаконструктора та пілота. Створену ним ще в 1953 р. власну компанію Г'юз передав Медичному інституту при Колумбійському університеті. В інституті панувала атмосфера інтелектуальної свободи. Саме там і працювала група Кендела.

У 2016 р. Кендел підписав листа із закликом до Greenpeace та ООН припинити боротьбу з генетично модифікованими організмами. Можливо, варто зважити?

У віці дев'яти років Еріку і його старшому братові судилося, тікаючи від нацистів, самим перетнути Атлантичний океан на кораблі «Герольштейн» з Антверпена. А у 2008 році Еріку Річарду Кенделу було присвоєно звання «Почесний громадянин Відня». Щось таки поволи змінюється у цьому світі.

Далі буде

СКАСОВАНО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ ВСІХ СЕЗОНІВ ТЕЛЕСЕРІАЛУ «СВАТИ»

Держкіно скасувало державну реєстрацію та визнало недейсними прокатні посвідчення, видані на всі сезони телесеріалу «Свати», знятого з участю російського актора Федора Добронравова, внесенного до Переліку осіб, які створюють загрозу національній безпеці України.

Рішення було прийняте відповідно до статті 15 Закону України «Про кінематографію», пункту 12 Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 року № 1315, наказу Міністерства культури України від 28.11.2017р. № 1257 «Про доповнення (оновлення) Переліку осіб, які створюють загрозу національній безпеці, на підставі звернення Служби безпеки України» та його оприлюднення на офіційному веб-сайті.

Таким чином, Держкіно скасувало державну реєстрацію та визнало недейсними прокатні посвідчення, видані на такі назви:

1. «Свати 1», реж. Морозов. Ю.;
2. «Свати 2», реж. Яковлев А.;
3. «Свати 3», реж. Яковлев А.;
4. «Свати 4» (1-16 серій), реж. Яковлев А.;
5. «Свати 5», реж. Яковлев А.;
6. «Свати. Життя без гриму (роб. назва: «Свати. Як це було»), реж. Долбілов С.;
7. «Свати 6», реж. Яковлев А., Радзюкевич Е.

Зліва направо Нільс Бор, Джеймс Франк, Альберт Ейнштейн, Ісидор Рабі. Принстон, 1954

Куйдо Кульм

Естонець Куйдо – доволі просунутий айтїшник. А ще – діяльний волонтер, який допомагає воюючій Україні. З ним ми познайомилися в соцмережах, уже й забув, за яких обставин і що саме стало поштовхом.

Сергій ЛАЩЕНКО

Після тривалого листування з Куйдо Кульмом ми, нарешті, зустрілися. Адже час від часу естонець приїздить до України і, окрім конкретної допомоги фронту, служить ще й непоганим містком між народами. Зустрілися ми у київській кав'ярні. А це найкраще місце для щирого спілкування. Смачна кава, дівчата у вишиванках, звучать українські пісні... Естонцю у нас подобається. Напевно, і я так само насолоджувався б атмосферою Естонії, якби зустріч відбулася в Таллінні. Естонія – це Європа. Але не така успішна та захищена, як Данія, Швейцарія чи Голландія. Вона була частинкою спочатку Росії, а потім Радянського Союзу. І в цьому її відмінність від названих вище країн. Тому й спілкуватися нам було цікаво саме з огляду на цю обставину. Так, свого часу ми жили в одній державі, однак, найкращі сини й доньки наших народів постійно мріяли про незалежне існування. Тепер, як і сто років тому, естонці нас випереджають – вони вже в ЄС і в НАТО. Щоправда, не спочили на лаврах, працюють, намагаються не розслабитися... Бо наш спільний східний сусід голосно брязкає зброєю, і поки ніщо не вказує на те, що він почне змінюватися на краще.

Щоб був зрозумілий контекст нашої розмови, наведу деякі дані. Згідно з переписом 1897 року, на українських землях (без Буковини, Галичини й Закарпат-

тя) проживало 2227 естонців, серед яких 1887 осіб (69,2%) жили у сільській місцевості. Більшість естонців (2210 осіб) мешкало у Таврійській губернії. У 1904 році поселення естонців у Криму відвідав письменник Едуард Вільде. Враження від подорожі та історію переселення він виклав у опублікованих зголом дорожніх нотатках та в романі «Prohvet Maltsvet» («Пророк Мaltсвєт»). За статистичними даними, у 1913 році естонці Таврійської губернії посідали перше місце за грамотністю: 73,8% чоловіків і 71,8% жінок уміли писати й читати рідною мовою. У 2001 році я був у Криму і саме тоді (так пощастило!) естонці відзначали 140-річчя свого переселення на півострів. На урочистостях зустрічав літніх людей, які ще вільно розмовляли естонською. Не знаю, яка ситуація зараз, бо молоді уже тоді була російськомовною...

ЗА ВАШУ І НАШУ СВОБОДУ

Цікаво, що під час визвольних змагань 1918–1920 років деякі естонці воювали у військових

ЕСТОНЕЦЬ КУЙДО КУЛЬМ — МІСТОК МІЖ НАРОДАМИ

підрозділах української армії. Зокрема і в складі Летунського полку УГА під командуванням Петра Франка. У боях відзначився естонський льотчик С. Євський, який збив 9 літаків. Загалом українці тоді збили 16 польських літаків. Євський загинув у бою, його ім'ям названо вулицю у Львові. Не без того (судячи з прізвища), що мав і українську кров. Проте, підкреслював, що вважає себе естонцем. Тоді ж в Естонії у боях із німцями загинув хоробрий командир Рейнхольд Заболотний. Російська імперія тріщала по швах, але естонцям довелося воювати не лише з росіянами, а й з німцями. Так само, як і нам – з поляками. Це ще одна паралель. За деякими даними, Заболотний був нащадком тих українських козаків, які в 1709 році підтримали гетьмана Мазепу і виступили на боці шведського короля. Після поразки українсько-шведського війська під Полтавою козаки розпоршилися: хто ховався по зимівниках, хто подався за Дунай, хто до Естонії... Нащадок цих втікачів Рейнхольд Заболотний коригував вогонь артилерії, стоячи з біноклем на бронепоезді. Загинув молодий командир від вибуху снаряда. Як бачимо, є символічні фігури, які об'єднують наші народи.

ІСТОРИЧНІ ПАРАЛЕЛІ

Торкнулися ми й українсько-естонських історичних паралелей. Скажімо, Україна та Польща... Фінляндія та Естонія... Дві слов'янські держави та дві угро-фінські. Одні були більш інтегровані в СРСР, тому й тепер менш успішні через тягар минулого. А інші встигли суттєво

дистанціюватися, стати більш незалежними, тому й зараз вони у виграшному стані. Українці їдуть на заробітки до Польщі, а естонці – до Фінляндії. І в першому і в другому випадку майже відсутній мовний бар'єр. Звісно, будь-яке порівняння страждає на однобокість, і будь-яка подібність є відносною. Але, аналізуючи ситуацію у такий спосіб, можна швидше пізнавати

спектив. Ось говоримо про такі деталі і краще розуміємо одне одного. Куйдо каже, що в Естонії тепер у моді гральні карти із зображеннями старих агітаційних плакатів періоду радянської та гітлерівської окупації. Мовляв, усі чужинці-окупанти були однаковими, зате тепер ми вільні і можемо жартувати про власне минуле. Гадаю, у нас такі карти теж мали б успіх.

людство. Куйдо мені про угро-фінський світ, а я йому – про слов'янський. Доволі цікави-ми, скажу я вам, є такі «мозкові штурми» за кавою.

Для фінів Швеція це приблизно те саме, що для галичан Австро-Угорщина. І в першому, і в другому випадку в народній пам'яті залишилося чимало позитиву. Щось на кшталт мудрого «старшого» брата. Для естонців шведський король був позитивною фігурою, а галичани досі згадують справедливого і турботливого цесаря. Шведи самі почали розвивати шкільництво в Естонії, причому вчили дітей рідною для них естонською мовою! В Австро-Угорщині теж масово відкривалися українські школи.

Естонці навіть тепер можуть жартувати: «коли щось не буде виходити, запросимо шведського короля, щоб повірив у наші справи». Те ж саме деякі галичани можуть сказати стосовно цесаря. Жартома, звичайно...

Мабуть, тому, що є з чим порівнювати. Найбільш деструктивними були росіяни. Тому естонці досі «прошведські». І для галичан старого гарту австрійці були кращими за «москалів». Менше крові, страждань, гноблення, більше культури, цивілізаційних пер-

...Після кави ми ходили Хрещатиком, і я вирішив підвести Куйдо Кульма до стели, де колись сфотографував наклеєний невідомо ким вірш фінського поета Ейно Лейно. Фінський поет звертався до нас у 1917 році, закликаючи українців вистояти. Пам'ятаю такі рядки: «Звитязна Вкраїно, тепер не схитнися!» або: «Будь же тверда, від біди боронися...» Поет-романтик, якого інколи називають фінським Пушкіним, писав ці рядки сто років тому, але вони досі актуальні. На жаль, до стели нас не пустили, бо до дня захисника Батьківщини деякі місцини в центрі були огорожені. Але я зловив себе на думці, що фінський поет, який жив на початку минулого століття, однаково зрозумілий і українцеві, і естонцю. Усі ми родом з імперії, і ніхто з нас не хоче туди повертатися. Вкотре подумав про це, коли Куйдо розповів про двох естонців, які входять до структур українського козацтва (один з них навіть відомий депутат!), а потім попросив сфотографувати його біля плаката: «Наша релігія – свобода!» А ще Куйдо пове-зе на Батьківщину часописи, які розповідають про нашу війну.

Декомунізація по-естонськи (карти створені на основі радянських і німецьких ідеологічних плакатів)

ГРАФІЧНА ПОЕТИЗАЦІЯ
ЛІРИЧНОЇ МІНІАТЮРИ

П'ята, ювілейна книжка Мирослава Аронця «Скриня різьбленого слова». Хочете зарядитися добрими думками, доброю енергетикою та і просто отримати насолоду від поетичного слова? Тоді вона – ваша!

Мирослав Аронець один з тих, кого так і хочеться назвати просто ліриком. Я не знайома особисто з цією людиною, але його книжечку «Скриня різьбленого слова» прочитала із задоволенням, і ілюстрації в ній розглядала уважно, бо вони просто світяться добром і теплою до всього, що на них намальоване. Тому й про ліричну натуру автора хочеться сказати відразу. Адже бувають поети талановиті і художники геніальні, а вкладеного від душі і серця не достатньо для того, щоб передалося і тобі. А занурившись у творчу скриню Мирослава Аронця, отримуєш саме ті добру енергію та красиві, філігранні слова, яких завжди бракує. А головним є те, що поет і митець, судячи з усього, має дар і силу любові до ближнього. Про це колись найкраще сказав Нодар Думбадзе: «Легко любить все человечество. Сумей полюбить соседа.» (Цитую не українською, бо такі слова не потребують перекладу.) І ці рядки мені згадуються дуже рідко. Лише у тих випадках, коли творчість особистості викликає такі емоції.

Цього митця і мистецтвознавця знають більше на Івано-Франківщині. Знають добре як маститого мистецтвознавця і людину, яка завжди знайде добрі слова про іншого митця. Бо ж не секрет, що творчі люди іноді страждають «жаб'ячою хворобою», яка не дає їм і рота відкрити, коли бачать чи чують краще за своє.

П'ята книга складається з вибраного та нових творів. За свої 75 цей чоловік написав не надто багато, бо такі поети не пишуть, коли не пишеться. Вони творять, коли відбувається щось таке, про що не можуть не писати. Але цікавий поет ще й тим, що йому дано творити у верлібрових формах, близьких до японських «хоку» чи «танки», прекрасну українську поезію, яка, мов краплі роси, насичують спраглий розум і душу людини. Його поезія – ранкова крапля і філіжанка чорної кави, якою можна смакувати спростона, бо вона допомагає прокинутись розуму.

XXX

Білими книжками,
Соло матері:
– Моє сонечко!
Коли виростеш,
Не будеш хворіти
а будеш любити
будеш читати
й купатися
В мечедзвоні доріг.
Над коліскою мати журавликом!
Над коліскою світ соняшником!

XXX

Сниться писанкам
музика рук...
Як струн торкались –
твердих червоних пальців,
як купались
в синій мелодії неба,
в зелених звуках землі,
як струни-пальці
настроювались квітами,
хвилями, оленями,
дзвіночками, огірочками –
так і завмирили
на обличчі,
як шепіт котиків
на весняній вербі.
Сниться
Писанкам
Музика рук,
Аж земля задивлялась,
Сяючи блідо
навколо розписаних руж.
Різьбляр
Об хату комети,
об хату машини, об хату сварки
б'ються і відлітають.
А в хаті серце
із долотом
над деревом
не спить – горить.
І у вікна,
як метелики, дзвеняють очі
сусідів, дітей,
приїжджих гостей.
А серце – лезом
долота об дерево.
На тарілці
На тарілці
Дві краплі карі
Гойдають світ.

Ці перлинки поезії можуть вилікувати від поганих думок і болю. Вони дуже добре запам'ятовуються, бо близькі до роздумів кожної людини. Але ж не кожен має здатність висловити свої почуття такими красивими словами і у такій рафінованій формі.

Хочете трохи бальзаму на душу – пошукайте його у «Скрині різьбленого слова», яка наповнена скарбами геніального поета і художника Мирослава Аронця.

Леся САМІЙЛЕНКО

МОЖНА ЗРОЗУМІТИ, АЛЕ
НЕ МОЖНА ВИПРАВДАТИ

Нещодавно у столичному Будинку кіно відбулася презентація книги Василя Шкляра «Троща». І цю подію, без перебільшення, можна назвати успішною рекламною акцією року, адже такої кількості шанувальників творчості письменника, що пише на теми боротьби українських повстанців, давно вже ніхто не спостерігав.

Леся САМІЙЛЕНКО

І навіть пересічного книголюба, який знається і здатен смакувати всі літературні тонкощі, переконувати у тому, що твори цього автора – це вже явище в сучасній літературі, не варто. Про книгу можна розповідати багато, бо і сам автор, а ще більше модератор події – фронтмен гурту «Козак систем» Іван Леньо не скупився на розповіді цікавих історій, представляючи «Трощу», як кажуть, із перших уст. А переповнена публікою різного віку та соціальних прошарків найбільша зала Будинку кіно крок за кроком принашкло і зачаровано ставала майже співучасницею подій, описаних у творі. Прийшли на цю презентацію і політики, і учасники бойових дій, і навіть офіційні особи, які представляли і українську армію, і український чиновницький корпус, і український парламент. Але цього вечора всіх присутніх об'єднав особливий статус – патріоти. Адже кожному з наших сучасників, що пережили всі плюси і мінуси в системі української перебудови, знайомі почуття людини, яка змушена триматися за ідею навіть у нелюдських умовах існування. Ми вже всі знаємо, що таке мерзнути на вулиці, але, водночас, і як тепло, коли по-

руч одностуді. З такими людьми не страшно і завжди тепло від спілкування. Саме таких людей і об'єднує не лише творчість, а й тематика творів Василя Шкляра.

Але «Троща» особлива книга вже й тому, що не дарма епіграфом до роману є слова: «Зраду можна зрозуміти, але не можна виправдати».

У цьому новому романі письменник талановито описує всі нюанси мерзотних вчинків зрадників, у яких чи не кожен з читачів ніби-то впізнає і вчинки наших сучасників, які призводять, як мінімум, до розчарування і, як максимум, до бажання судити зрадників. Ця книга пробуджує не лише розум, а й почуття, властиві кожному, хто розуміє всі складнощі, які переживає людина, що приречена самою долею бути саме такою за будь-яких обставин і не може пливти за течією історичного процесу розвитку держави, в якій споконвіків панували окупанти. Частина перша твору так і називається: «Зрада».

І ось перші рядки з цієї глави, які викликають бажання поринути у часи, про які дехто знає з розповідей своїх дідів і батьків – учасників визвольних змагань. А дехто і зовсім нічого не знав про це, але вже нині цікавиться цими сторінками української історії. Бо ж, слава Богу, дожили до того часу, коли про це не лише говорити вголос можна, але й почитати є що, бо пишуть про це найкращі письменники-патріоти. Тож ось як відкривається скринька Пандори у Василя Шкляра в його «Трощі»: «Блискавка з чистого неба мене б так не вразила, як могила, що її побачив одного похмурого дня на міському цвинтарі.» Сумний, але дуже філософський початок і місце про яке сам автор каже: «Не хотів би я тут лежати. Посидіти – інша річ.» Але саме тут і з'явилось провидіння, яке підказало йому, чому саме тут і саме у цей час можна розкрити таємницю, яку пронесла крізь усе своє життя дівчинка-патріотка і згодом мужня жінка, яка виконала свою обіцянку зберегти таємницю до останнього подиху і розкрити тоді, коли її зможуть почути всі.

Саме тому з-поміж усіх тих, хто виходив на сцену, брав слово та говорив про автора і книгу хороші речі, мені найбільше запам'ятався виступ героїні Майдану й учасниці бойових дій в АТО Марусі Звіробій. Сміливо вийшла на сцену і якось дитинно зворушливо знітилась, коли задзвенчав телефон, який вона забула вимкнути. Це був дзвінок від мами. Мабуть не дарма, бо материнське серце завжди відчуває кожен порух душі своєї дитини. Маруся попросила зачекати, бо не може говорити і сказала дуже мало, але... Про те, що ця книга – це колосальна робота з розумом людини, яка ще й досі не визначилась у своїх переконаннях і живе тим, чого її вчили вороги українського народу все життя. А таких нині серед нас так багато, що є над чим і з ким працювати. І все це – лише початок боротьби за відновлення справедливості і гідне постання нашої держави. Приблизно так, але з уст цієї дівчини у камуфляжі ці слова прозвучали як наказ засукати рукава і почати боротьбу у сфері трансформації свідомості. Переконливо і коротко сказала про інформаційну війну, в якій ми нині не є переможцями. Бо ж сидимо у трощі, тобто в очереті, який росте в болоті... Після прочитання цього геніального роману є про що подумати кожному.

ЯК ЛЮДИ КУЛЬТУРИ ДОЛАЮТЬ ПОЛІТИЧНІ НЕПОРОЗУМІННЯ

У Києві в приміщенні музею історії Києва Літературною премією імені Джозефа Конрада нагородили Катерину Калитку.

Любов ЯКИМЧУК

Літературна премія імені Джозефа Конрада-Коженьовського, заснована 2007 року Польським Інститутом у Києві, вручається раз на два роки українському письменнику чи письменниці віком до 40 років за послідовність у реалізації творчого шляху, інноваційність форми, ламання стереотипів, універсальність послання. Цього року з'явилася ще одна вимога – відтепер премією нагороджують винятково за прозовий доробок, не враховуючи напрацювання автора в інших видах літератури.

– Конрад – дуже гарний письменник, якого читають і британці, і українці. І я пам'ятаю, як у школі я теж читав прозу Конрада і хотів стати моряком, – роз-

Віталій Сич, літературознавець і літературний критик Євгеній Стасіневич, і також літературознавець і літературний критик Ганна Улюра.

Ведучий попросив видавців представити своїх номінантів. За алфавітом першу запросили Анегу Антоненко:

– Я вважаю, що за цей час ми з Любком пройшли багато. Були творчі злети і падіння. Уже ви-

Номінантку Катерину Калитку представила поетка Олена Гусейнова, оскільки видавчиня Мар'яна Савка, яка її висувала на премію, забула паспорт і не змогла сісти на поїзд зі Львова до Києва. Відповідною була й промова Олени:

– І через те, що мала тут стояти Мар'яна, а стою я, з'являються три слова, які говорять найкраще про те, для чого Катерина Калитко пише. Перше слово – це помилка. Ми часто помиляємося і можемо не взяти із собою паспорт і нас не пустять у поїзд. Друге слово – це реальність. Реальність така, що без паспорта пройти в наші поїзди неможливо. І третє слово – це солідарність. Це така розкіш, коли тобі є кому подзвонити і зробити так, щоб цей мікрофон не стояв тут порожнім. Помилка, реальність і солідарність – це три речі, які приходять з письмом Каті Калитко в нашу літературу.

Катерина Калитко, можна сказати, непрямо заперечила ці слова:

– Починаючи писати прозу (яку я пишу через внутрішній фільтр автоцензури, дуже повільно, дуже мало, але намагаючись вивернути все, що я можу, на розсуд читачів і критики), я хотіла бути як Конрад, коли я виросту.

йшло десять книжок і всі вони різні. Їх не можна узагальнити. Перша книжка, роман «Культ», вийшла, коли йому було 16 років, і всі тоді сумнівалися, чи вийде щось із цього автора. Ми підписували договір з батьками Любка. Сьогодні це вже дуже серйозна і доросла проза, а колись була проза для молодих людей і підлітків.

Потім до слова запросили самого номінанта:

– Я тішуся, що ми ростемо разом, – говорить Любка Дереш про своїх конкурентів, номінантів на премію. – Що ми проходимо цей спільний шлях разом, перетинаємося в різних місцях, за різних обставин і зберігаємо можливість радіти одне за одного, читати твори одне одного і тішитися спільними здобутками.

Оці всі його розмикання кордонів, говоріння про речі, нібито далекі для нас, а насправді такі важливі, ті, що ведуть нас уперед – оце все мені здається найголовнішим завданням літератури, і для цього я пишу.

– По маминій лінії моя родина пов'язана з Бердичевом, – говорить Оксана Забужко, – і я завжди кажу, що це місто має стати однією з літературних столиць Центральної і Східної Європи. Саме невеличкий Бердичів, який дав англійській літературі Джозефа Конрада, який дав російській літературі дещо недооціненого нею, але прекрасного Василя Гроссмана, який дав українській літературі, а точніше мільйонам українських дітей, Всеволода Нестайка. Моя номінантка Ірина Цілик – великою мірою мандрівниця – крізь види мистецтва, крізь жанри, а також мандрівниця та експериментаторка в різних видах літератури. Але мій спеціальний до неї сентимент пояснюється тим, що вона є (у своєму поколінні) абсолютною королевою найважливішого жанру, найменш популярного і сильно дискримінованого ринком, а саме – оповідання. І її книжка «Червоні на чорному сліди» справді явила українській літературі письменника, і після цього напівжартوما почали говорити про неї, як про українську Еліс Манро. Але думаю, це тільки тому, що Еліс Манро реабілітувала жанр короткої прози глобально. Новели Іри Цілик – це те, що повертає українську літературу до розкішної формули, даної колись у романі «Місто» Підмогильним, де герой пояснює: «Пишу оповідання про людей». Я пам'ятаю формулу, що нею мене вразила Іра Цілик, яка починала писати автобіографічні історії, а потім з'ясувала, що про інших писати цікавіше, ніж про себе. Це дійсно той рівень письменницького артистизму, коли є відкриття іншого і представлен-

ня іншого ясними відкритими очима без жодного упередження «а який ти?». Не дарма її герої є дітьми різного віку, і саме діти зберігають ясність погляду і відкритість, і готовність зрозуміти іншого.

– Можливо мене знову звинуватять у невинному оптимізмі, – вступила Ірина Цілик, – але мені страшенно подобається, що зараз відбувається в українській літературі. Бо в ній з'являється так багато спільного повітря, багато нової енергії, і ми бачимо як стрімко проявляють себе нові видавництва, нові імена, нові книги, які з'являються.

Сказати заключне слово журі запросили польського поета і перекладача Богдана Задуру:

– Я хоч і найстарший, але я єдиний, кого можна використати, – пожартував він. Я пробував підготувати якийсь текст і маю його в кишені. Але всі ці особи, що виступали переді мною, ключові моменти мого тексту вже озвучили. І поки я пам'ятаю слова Ірини Цілик, хочу сказати, що моє відчуття дуже подібне до того, що вона говорить про українську літературу. І як зазначено на аркуші, що в мене в кишені, премія імені Конрада була заснована десять років тому. 2017 рік є визначним ще й тому, що цього року виповнилося 160 років від дня народження Джозефа Конрада. Принесіть мені конверт із іменем лауреата. Так, дякую. Лауреаткою премії Конрада стала Катерина Калитко!

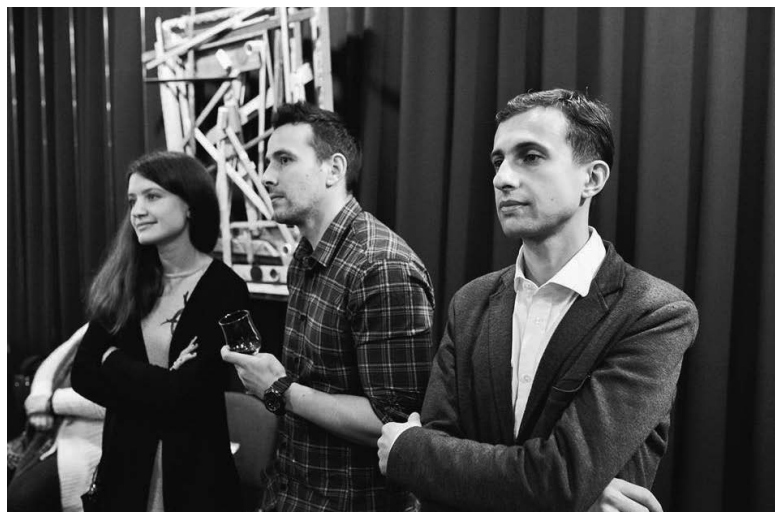
– Я стою тут у гострий момент українсько-польських стосунків, – підкреслила Катерина. – «Гарячі голови» говорили, що всі номінанти мусять відмовитися від церемонії нагородження, бо так складається політична ситуація. Але я проти, бо Польща – дуже важлива країна для українського дискурсу і нової Європи. Мені здається, що люди культури завжди зможуть подолати будь-які політичні непорозуміння, вони завжди вміють краще говорити, пояснювати, де болить і договорювати те, що було недоговорене. Власне для того й існує література.

Фото Валентина КУЗАНА
зі сторінки на ФБ Польського інституту
в Києві

повідіє свою історію посол Республіки Польща Ян Пекло.

– Джозеф Конрад – це постать дуже знакова, і для України, і для Польщі, і для всього світу, – говорить письменник Володимир Ермоленко. – Це людина, яка народилася в Польщі, але стала класиком британської літератури... Я хотів би назвати лауреатів попередніх премій. Це – Тарас Прохасько, Сергій Жадан, Наталка Сняданко, Таня Малярчук і Софія Андрухович. Цього року над оцінюванням працювало українсько-польське журі, до якого увійшли: голова журі – директор Польського Інституту у Києві Катажина Вензовська, польський поет, перекладач і критик Богдан Задура, журналіст, головний редактор журналу «Новое Время»

НАДДНІПРЯНСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ

У передостанній день осені у Київському академічному театрі українського фольклору «Берегиня» відбулася вистава «Наддніпрянське весілля». Але радше назвати її не виставою, а обрядовим дійством.

Як мовиться у народі: «Чоловік тричі дивний буває: як родиться, жениться і вмирає». Тобто весілля є кульмінаційним моментом: людина досягає зрілості, повноліття і вступає у шлюб, щоб створити сім'ю як основну ланку продовження роду, людства.

Одруження в усіх народів здавен супроводжувалося певним ритуалом, обрядовими діями, що своїм корінням сягають у далеку, ще докласову епоху. В Україні під час весілля виконувались обрядові пісні. Весільні пісні – один з найбільш поетичних і найскладніших старовинних жанрів фольклору, що несе в собі нашарування багатьох епох.

Вистава театру «Берегиня» відтворює всі основні етапи весілля: сватання, коровай, запросини, дівич-вечір, до вінця, од вінця, учта, обдарування родини, молодої, поїзд, перейми, викуп місця молодої, покривання молодої, розподіл короваю, проводи молодої до хати молодого. Весільна пісня оспівує одне з найсильніших людських почуттів – кохання, вірність, ратує за міцну сім'ю, сімейну злагоду.

Вистава тривала близько двох годин, а участь в ній взяли чотири

десятки артистів. Це обрядове музичне дійство триває практично без пауз: сцена негайно змінює сцену – без занавісу й антрактів. Пісня, підспіванка – хорове і сольне виконання чудовими злагодженими голосами. Все це приправлене чудовим наддніпрянським антуражем – рушниками, вишиванками, народними костюмами, черевиками того часу. А на горі сцени ще й вишиваний портрет Шевченка.

Співзвучний з піснею і танець, переважно притаманний цій частині України. Щоправда, дещо здивував наспів «де той дядько Йосип, що горілку носить?», притаманніший галичанам, і йдеться не про «дядька», а про «вуйка», що більш органічно.

Цікаво, що на Всеукраїнському огляді майстрів мистецтва міста Києва вистава театру «Наддніпрянське весілля» визнана найкращим фольклорним дійством з-поміж усіх областей України. Утім, колектив театру має у своєму репертуарі ще низку театралізованих програм, відповідно до обрядово-календарного циклу, театралізованих обрядових дійств, ігор, інтермедій з українського побуту. Зокрема, «Славні козаки-запоріжці», «Різдвяна містерія «Український вертеп», «Веснянки», «Русалії», «Чумацький шлях», «Фольклорні барви», «Небесна сотня».

Сергій БАХІН

ВИДАТНИЙ ЕТНОМУЗИКОЛОГ АНАТОЛІЙ ІВАНИЦЬКИЙ ПРАЦЮЄ АКТИВНО

У 2017 році вийшла у світ праця «Обрядовий музичний фольклор Волині та Західного Полісся» (жанрово-регіональна антологія). Видання підготував Анатолій Іванович Іваницький – доктор мистецтвознавства, професор, член-кореспондент Національної академії наук України, знана в нашій державі та за її межами людина.

Книга об'ємна – 27 друкованих аркушів, вона складається зі вступної статті упорядника та фрагмента з праці К. Квітки, коментарів А. Іваницького, 402-х піснених зразків (мелодії і тексти) та алфавітного покажчика пісень. Це чергове, мабуть шосте, видання з фольклору хрестоматійного типу.

У цій праці вчений поставив перед собою низку творчих завдань: 1) зібрати в одній книзі обрядовий фольклор Волині та Західного Полісся, причому сюди упорядник включив народні пісні, записані протягом ХХ століття; 2) науково прокоментувати цей матеріал (внести

записи Ю. Цехміструка 1936–1937 років; д) «Полісся Рівненське» – записи В. Ковальчука та інших осіб; е) «Полісся – записи різних осіб; є) «Полісся Верхньоприп'ятське» – записи Ф. Колесси та К. Мошинського 1932 року. У кожному розділі подано пісні річного календаря: колядки, щедрівки, веснянки, купальські, петрівчані, жнивні, а також весільні, христинні, голосіння.

відповідні правки тощо); 3) зробити доступними народнописнені зразки для дослідників, композиторів, педагогів, студентів тощо; 4) нове видання є суттєво оновленим – упорядник мав змогу працювати не лише з першодруками, а й з рукописами, які зараз зберігаються у фондах ІМФЕ імені М. Рильського.

До видання увійшли матеріали багатьох записувачів: а) збірка Я. Сенчика «Холмщина і Підляштя» – записи були зроблені на межі ХІХ – ХХ ст., опубліковані у 1916 році; б) «Холмщина і Підляштя» – записи різних осіб; в) «Волинь» – записи різних осіб; г) «Волинь» і «Полісся» –

До вступної статті під заголовком «Документи музичної етнографії» увійшов фрагмент наукової праці К. Квітки, де розкривається суть музичної етнографії. Анатолій Іванович підкреслює, що він поділяє позицію Климента Квітки. «Провідна ідея книги, – пише упорядник, – опрацювання методів критики, аналізу, текстології музично-етнографічних документів».

Нині важливо, щоб фольклористи, особливо молоді, могли не лише точно записати мелодію і текст, а й зафіксувати від кого записана пісня, у якій місцевості тощо. Упорядник наводить уточнення К. Квітки щодо назв

регіонів Холмщина і Підляштя, це особливо важливо, оскільки ці землі після Другої світової війни відійшли до Польщі, а українське населення було депортоване. Отже, записи, зроблені фольклористами з кінця ХІХ до сорокових років ХХ ст., мають історичне значення.

«У нинішній антології добір матеріалів, – пише упорядник, – обмежено двома джерелами. Спеціально здійснено критико-порівняльний аналіз першодруку та рукописів записувача Я. Сенчика... Поруч із доробком Я. Сенчика до антології включено вибрані записи Ф. Колесси – К. Мошинського та Ю. Цехміструка. Вони записували народну музику на означених землях у 1930-х роках».

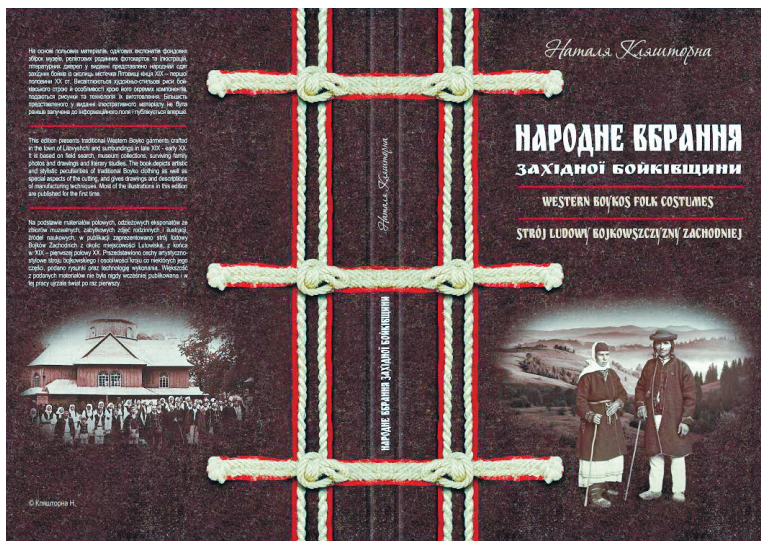
Передмова А. Іваницького завершується такими висловом: «Видання має не лише наукове, але й науково-методичне призначення, тим самим його можна розглядати як свого роду заклик до сміливішого, але водночас і відповідального коментування й критики записів фольклору».

Книжка А. Іваницького «Обрядовий фольклор Волині та Західного Полісся», як і його ж «Український обрядовий фольклор західних земель. Регіональна музична антологія» (2012), «Обрядовий музичний фольклор Середньої Наддніпрянщини» (2015) та інші, сформували підходи до перевидання записів народної музики.

Тож сподіваємось, що видання цих праць хрестоматійного плану стане поштовхом до подальшого процесу перевидання українського фольклору з оновленими науковими коментарями.

Степан ЛІСЕЦЬКИЙ,
кандидат мистецтвознавства

Книга «Народне вбрання західної Бойківщини» київської журналістки та багаторічної дослідниці історико-культурної спадщини Західної Бойківщини присвячена одному з осередків славного племені бойків – околицям села Літовищі (у польському написанні Lutowiska), яке розташоване в середній течії Сяну, де територія сучасної Польщі гостро вклинюється між Львівщиною та Закарпаттям. Геополітичні вихори, здійснені Другою світовою війною, розвіяли західних бойків по різних усядах. Отож їхня споконвічна земля стала не своєю.

СВІТЛО НЕЗАБУТИХ ПРЕДКІВ

Утім, Н.Кляшторна не драматизує цих обставин, адже у різні часи історія була несправедливою до різних народів, а не тільки до нас. Але любов авторки до рідних коренів подвигла її дослідити розпорошену рідну спадщину, що поставала прекрасною в реконструйованій цілісності.

І хоч авторка не є професійним мистецтвознавцем чи етнографом, її праця відповідає найвищим фаховим критеріям. Пані Кляшторна надзвичайно уважна до своїх попередників і ретельно посилається на джерела використуваних матеріалів. Передмова «Слово до читача» є містким культурологічним нарисом, який і висвітлює історіографію,

і розставляє необхідні змістові акценти щодо місця та значення бойківського вбрання в контексті народного мистецтва Середньої Європи.

Зокрема, простежено зміни (та їх причини) у крої, застосуванні нових матеріалів і декорі, починаючи від перших наявних у музеях речей і давніх зображень одягу початку XIX ст. Якщо спершу майже всі складники вбрання селяни шили самі, то далі посилюються впливи міського костюма, запозичення деяких різновидів убрання німців і поляків, навіть американців – адже з кінця XIX століття чимало бойків рушають на заробітки до Канади та США, і більшість із них повертаються, щоби придбати вдома шмат поля.

Наталія Кляшторна простежує впливи східних регіонів України, й особливо виразно це зроблено в описах поступового поширення вжитку чоловічих вишиваних сорочок на початку XX ст. Не менш цікаві сюжети про масову появу плетених із вовни светрів і шкарпеток, запровадження мереживоплетіння, що навіть почало конкурувати з вишивкою. Висвітлено роль єврейських і циганських майстрів у творенні бойківського вбрання. Піввіку тому про це писала на лемківському матеріалі краківська дослідниця Марія Воленська.

Окремі глави книжки присвячені різновидам і складникам одягу західних бойків, матеріалам і технікам його виготовлення. Усе це в сукупності постає як маленький енциклопедичний довідник з обраної теми. Пожвавлюють виклад численні приклади пісень і приповідок. Абсолютна більшість матеріалу вперше введена до наукового вжитку. І не лише до наукового, бо багатий ілюстративний ряд фотографій, креслень конструкції виробів, орнаментних схем та навіть викрійок може послужитися реконструкції досліджуваних явищ і збереженню їх, принаймні, у святковому вжитку та концертно-фестивальній сфері.

Цінно, що передмова та довідковий апарат (глосарій місцевих назв і підписи під ілюстраціями) дубльовані польською та англійською. Але головне – книга написана прекрасною, зрозумілою українською мовою, без наукоподібних канцеляризмів та емоційних штампів, чим грішать і деякі кандидати й доктори наук. Тому до багатого змісту книги Наталі Кляшторної пасує парафраз латинського прислів'я: в добірному слові – довершений смисл.

Михайло СЕЛІВАЧОВ,
доктор мистецтвознавства,
завідувач кафедри дизайну
середовища Київського національного
університету культури і мистецтв

ПІВНІЧНА ДОНЕЧЧИНА: З МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ

У музеї Донбаської державної машинобудівної академії відбулася Перша краєзнавча конференція «Північна Донецчина: з минулого до сьогодні», присвячена 105-річчю від дня народження заслуженого краєзнавця Донецької області Миколи Янка та презентація збірника наукових праць «Перші Янківські краєзнавчі читання».

заходу наголосив, що конференція відбувається в ювілейний рік Української революції 1917–1921 років, і що саме від краєзнавців залежить правдиве та державницьке висвітлення дослідниками тих буремних подій в українській Донеччині. Він зазначив, що лише за тісного тандему науковців та місцевої влади можна досягти певних успіхів, адже вивчення історії рідного краю є справою загальною і вкрай важливою і для сучасників, і прийдешніх поколінь.

Голова Краматорської міської громадської організації «Клуб «Краєзнавець» Володимир Коцаренко відкрив конференцію вітальним словом та подякував усім, хто долучився до організації конференції та видання краєзнавчого збірника. Також він передав учасникам конференції вітання від голови правління Національної спілки краєзнавців України Олександра Реєнта.

Учасників заходу привітали також ректор Донбаської державної машинобудівної академії Віктор Ковальов, директор ТОВ «Завод автогенного обладнання ДОНМЕТ» Володимир Сергієнко, директор благодійного фонду «Карітас Краматорськ» отець Василь Іванюк, представник Об'єднаного центру цивільно-військового співробітництва Штабу АТО, підполковник Дмитро Карлов.

Приємним подарунком для всіх учасників та гостей заходу стала презентація наукового збірника «Перші Янківські краєзнавчі читання» обсягом 400 сторінок. Збірник наукових праць містить цікаві статті, що розкривають різноманітні аспекти історії Донеччини. За рішенням правління Клубу «Краєзнавець» значну кількість накладу збірника безкоштовно передадуть до загальноосвітніх шкіл та бібліотек м. Краматорська, до центральних бібліотек Донецької області та інших міст України.

Департамент інформаційної та внутрішньої політики Донецької ОДА

Науковий форум розглянув широку краєзнавчу тематику, пов'язану з історією Північної Донеччини: діяльність підприємств, навчальних закладів, окремих дослідників у галузі історії Донецького краю. У центрі уваги були проблеми Української революції у Донецькому краї 1917–1921 років, адміністративно-територіального устрою Північної Донеччини у складі Запорозької Січі, соціально-економічного розвитку та розвитку науки, освіти, культури й мистецтва регіону в XIX–XX ст., питання природознавства, духовності, повсякденного життя краю.

Почесний гість краєзнавців – заступник голови Донецької обласної державної адміністрації Ігор Стокоз, звертаючись до учасників

ЖІНОЧЕ ВБРАННЯ

Тута квітка ліпше цвіне, котра червоніша,
А я тугу дівку люблю, котра парадніша.

Традиційний бойківський жіночий стрій складався із запаски, лейбника, сірака, кожушка, чепця, намітки (завийки або хустки), хоодаків. До натурального одягу належала сорочка і спідниця.

Найстаршими сорочками бойкинь були беззаставкові тунікоподібні сорочки. Вжитку дівчата і жінки носили короткі сорочки без підточки, а в холоднішу пору – довгі з підточкою. Давнім повсякденним вбранням жінок була біла полотняна спідниця – «фартух». В поєсті її збирали в дрібні складочки, густо складуючи складку при складці. Зверху на спідницю одягали запаску з домашнього вибіленого полотна. Вона була скроєна з двох полотниць, середній шов прикрашали мережкою, виконаною ниткою червоного кольору.

В холодну пору жінки носили одночасно по кілька спідниць. Спідницю і запаску підв'язували вузькою плетеною або ткану з вовни крайкою. Її кінці звисали позаду.

Касак – блузка з тонкого білого полотна з довгими рукавами, що сягала поясу, вибиралася поверх сорочки і заціпалася на гудзиках.

Кафтан шили з грубого полотна і підірізували крайкою. Він сягав колін, позаду ніжче пояса мав складки.

Невід'ємною складовою частиною жіночого одягу були безрукавки. Традиційний сукняний лейбик сягав трохи нижче талії, а святковий шився довшим. Оздоблювали лейбники червоною тканиною і білим вовняним шнуром. У XX ст. на Західній Бойківщині набули популярності сардаки та горсети з оксамиту, значно багатше прикрашені, аніж сукняні лейбники.

Характернішим зимовим одягом бойків був кожуш. Жіночі кожушки – «кожушата», на відміну від чоловічих, шили коротшими. Їх декорували шкряними аплікаціями і заціпали на шкрянні гудзиках.

Типовим взуттям бойкинь були шкрянні постопи, відомі під назвою хоодаки. Жінки також мали дерев'яніки – дерев'яні хоодаки, виготовлені долотом. Деякі з них мали дерев'яну нижню частину, а верхню – зі шкіри.

Наприкінці XIX ст. у селянський побут увійшли чоботи та черевички. Їх взували виключно у святкові дні.

Гадина зі Смильчани. Акварель К. В. Келініського, 1836 р.

Жінка з Літовищ, фото Р. Райніфуса

Дівчатка зі Скородного в плетених камізьках та горсиках, 40-і рр. XX ст.

ОГОЛОШЕННЯ
про проведення повторного
конкурсного добору на посаду
генерального директора
Національного заповідника
«Глухів»
30.11.2017 року

Міністерство культури України відповідно до Закону України «Про культуру» оголошує повторний конкурс на посаду генерального директора Національного заповідника «Глухів» (далі – Заповідник) (вул. Шевченка, 30, м. Глухів, Сумська обл., 41400)

1. Строк приймання документів на участь у конкурсі

Документи на участь у конкурсі приймаються з 30.11.2017 року до 29.12.2017 року включно.

2. Початок формування конкурсної комісії

Міністерство культури України (далі – орган управління) розпочинає формування конкурсної комісії з 30.11.2017 року.

3. Умови проведення конкурсу

Обов'язковою умовою проведення конкурсного добору є його відкритість.

Представники засобів масової інформації та громадськості мають право бути присутніми на засіданнях конкурсної комісії під час проведення співбесіди з кандидатами, під час якої публічно презентуються запропоновані проекти програм розвитку Заповідника на один і п'ять років.

До участі у конкурсі не допускаються особи, які:

- визнані в установленому порядку недієздатними або їх дієздатність обмежена;
- мають судимість за вчинення злочину, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку, або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення;
- є близькими особами або членами сім'ї керівників органу управління.

Особа, яка бере участь у конкурсі, подає такі документи:

- заява про участь у конкурсі з наданням згоди на обробку персональних даних відповідно до Закону України «Про захист персональних даних»;
- автобіографія, що містить прізвище, ім'я та по батькові, число, місяць, рік і місце наро-

дження, інформацію про громадянство, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, громадську роботу (у тому числі на виборних посадах), контактний номер телефону та адресу електронної пошти чи іншого засобу зв'язку, відомості про наявність чи відсутність судимості;

- копія документа, що посвідчує особу, копії документів про вищу освіту;
- два рекомендаційні листи довільної форми;
- мотиваційний лист довільної форми.

Зазначені документи надсилаються на поштову та електронну адреси:

вул. І. Франка, 19, м. Київ, 01601, відповідальна особа – Мирутенко Марія Іванівна, контактний телефон: **(044) 234-39-93**, електронна адреса: **murytenko25@gmail.com** з позначкою «документи на конкурс «Заповідник»».

Особа може подати інші документи на свій розсуд, які можуть

засвідчити його професійні чи моральні якості.

Відповідальність за достовірність поданої інформації несе кандидат.

Публічні презентації проектів програм розвитку Заповідника на один і п'ять років кандидати презентують під час другого засідання конкурсної комісії.

4. Строки проведення конкурсу

Конкурсний добір починається 30.11.2017 року та закінчується не пізніше 30.01.2018 року.

5. Вимоги до кандидатів для участі у конкурсі

Кваліфікаційні вимоги:

- вища освіта;
- стаж роботи у сфері культури не менше трьох років;
- вільне володіння державною мовою;
- досвід роботи на керівних посадах в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях усіх форм власності не менше трьох років;
- здатність за своїми діловими і моральними якостями, освітнім і професійним рівнем виконувати відповідні посадові обов'язки.

З інформацією, що стосується умов праці, відомості про матеріально-технічну базу Заповідника, фінансову звітність за попередній бюджетний період Заповідника можливо ознайомитися на офіційному сайті Мінкультури (рубрика «вакансії»).

ІНСТИТУТ ОДНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Ця розповідь про доволі коротку, але від цього не менш славетну історію одного з київських вишів – Київського інституту кіноінженерів (КІКІ).

Тарас МІТУЛІНСЬКИЙ

У далекому 1930 році на базі Одеського технікуму кінематографії, який існував з 1924 року, і факультету театру та кіно Київського художнього інституту створюється Київський інститут кінематографії. З такою назвою він існував до 1935 року. В Києві інститут змінив декілька прописок: бульв. Т. Шевченка, 12, Хрещатик, 36 і, починаючи з 1946 року, – вул. Червоноармійська, 13 (зараз – Велика Васильківська) до закінчення свого існування як самостійного навчального закладу. Цікаво, що в довоєнні роки в інституті було шість факультетів. Після війни цей виш перетворився на інститут одного факультету – електротехнічного, що є унікальним випадком.

Свого часу, в далекому 1948 році, на перший курс вступили мої майбутні батьки. Зараз у це важко повірити, але тоді

абітурієнти здавали 12 іспитів. І це при тому, що конкурс не опускався нижче 5-ти людей на одне місце. У будівлі інституту на першому поверсі розташовувався славетний рибний магазин «Океан», який був відомий багатьом киянам у радянські часи. На решті поверхів хазяйнували викладачі та студенти КІКІ. У той період в Радянському Союзі практикувалась своєрідна гендерна політика в освітніх закладах. У середній школі існували окремі жіночі та чоловічі школи. Не були винятком і виші. Так в інституті кіноінженерів

на «потоці» було три чоловічі й одна жіноча групи.

За спогадами мами, ще в кінці 40-х років минулого століття центральна частина Києва стояла в руїнах. Багато часу студенти КІКІ проводили на розборах завалів Хрещатика після страшної війни. Неподальк розташовувалась Бессарабка, де колоритна продавчиня закликала купувати пірижки з лівером по 15 копійок. Яка ж то була смакота! І це при тому, що стипендія складала в середньому 300 крб, а це в голодні повоєнні роки давало можливість прогудуватися навіть студенту. В цей період інститут не мав свого гуртожитку,

зважаючи на це, в інституті існував самодіяльний джазовий ансамбль, де співали солістами Ельвіра Раковська та мій батько Юрій Мітулінський. Багато студентів долучались до справжнього кінематографа, беручи участь у зйомках кіно, здебільшого в епізодах.

Пригадується комічний випадок зі студентського життя. Один з найскладніших екзаменів за час навчання був з електротехніки, яку мав приймати професор Городецький. Звичайно, студент завжди не готовий до іспиту, і йому не вистачає доби на підготовку. І хтось у день іспиту викликав швидку допомогу та пожежників. Був великий галас, ректору оголосили догану, а іспит ... все одно довелося скласти. Вже після закінчення вишу мої батьки зустрічалися зі своїми студентськими друзями. На кожному з цих зібрань поставало питання: «Хто це зробив?», яке так і лишилося без відповіді – жоден не зізнався. На довгі роки стала легендарною фраза фізрука, яку він щоразу промовляв на тренуваннях: «Девушки, насилуйте себе на кожному шагу!»

Хотів би добрим словом згадати однокурсників батьків: Сахарових, Вінницьких, Зальцманів, Раковських, Заславську та багатьох інших. Щоп'ять років після закінчення інституту вони збиралися, щоб згадати студентські роки. Чого тільки варті запрошення на ці зустрічі. Це було джерело дотепності й гумору! Я завжди заздрив їм, бо наше покоління так не збирається, хоча зустрічі випускників іноді відбуваються.

Історія Київського інституту кіноінженерів закінчилася в 1954 році – у будівлі розташовувався електроакустичний факультет КПІ. По-різному склалися долі випускників Київського інституту кіноінженерів, але їхні серця завжди будуть сповнюватися теплими спогадами про роки, проведені в цих стінах ...

СПІРАЛІ КІЛ ІВАНА ГАЙВОРОНА

Укотре прочитую книгу Івана Гайворона «Волосся Вероніки» (К., Задруга, 2017), анонсовану як «філософсько-ліричні роздуми про Буття, земну і космічну гру жіночого і чоловічого начал, що насамперед є продовженням та існуванням людського роду», написану вишуканою канонічною формою вірша-ронделем, і ловлю себе на думці: А чи існує час у поезії?

Чи поетичні рядки вкарбовуються назавжди і лишуються невмирущими, розкошлюючи уяву читача, незалежно від того, чи перебуває він в одній часовій площині з автором, чи ні. Напрошується оте сакральне: «Мабуть, ні!»

Ще в книзі «Гардовий шлях» 2004 року І. Гайворон помістив більше двох десятків віршів класичної форми ронделя. В ошатному фоліанті автор запросив читача здійснити мандрівку в призабутий сад думок і почуттів у стилі XIII–XV століть і вслухатися в мелодію ліричного вірша Франції, коли сонет лише народжувався, а поеми містили по 8–15 тисяч рядків. Рондель же гордо розкошував в Орлеані. Поет ненав'язливо прочинив двері і гречно запросив до світу його уяви. Та за брязкотом напівпорожніх естетичних товарняків модерну хтось не розчув запрошення, хтось не звернув уваги на нього, а хтось просто відмахнувся, не розуміючи суті.

А поет працював далі. І от з'явилася ціла книга нових ронделів зрілого поета, талановитого і вправного ронделіста, вона приєдналася до видань творів, написаних такою формою, поетів Петра Поліщука з Умані, Віктора Женченка з Києва. Книга І. Гайворона «Волосся Вероніки» змусила багатьох зупинитися від захоплення і замилювання.

Зі сторінок повіяло щемливим леготом щастя, радощів, насолоди. Келих задоволення хлопнув свіжістю образів, цнотливістю і красою художніх образів, незайманою росянистістю жіночності. Так! Жіночності, вкарбованої у пам'ять образами Афродіти, Саффо, Лаури, Мавки, Марусі Чурай...

Іван Гайворон відкрив браму у світ, де «автобіографічні» уламки реставровані і відновлені витонченими митями, які кличуть до злету, щоб відчутти широкість степу душі і фантастичну можливість крил уяви:

Промінчик сонця на твоїй руці
Мої вогнисті висвітлив бажаня...

І за цим промінчиком, як за гідом, поспішає ество, щоб побачити те вічне «яблуко в твоїй руці»,

яке проголошує: «Сліпі – прозрійте! Ниці – підніміться! Горді собою – розправтеся на весь зріст, бо поет говорить про Жінку!»

Використовуючи рондель як пісенно-філософську форму, поет наповнює, наливає, оздоблює світ новітніми реаліями, власною поліфонією, притишеною зачарованістю, загадковими орнаментами лірики Середньовіччя.

Автор переріс, піднявся вище, вибрав із полеміки – яка поезія нині домінує? Він переконаний і переконає читача, що ПОЕЗІЯ була, є і буде і в неримованому, але тугому, як лук, ритмічному вихлопі емоцій («Слово о полку Ігоревім», «Іліада», і «Одісея», Верлібри Уїтмена, Павла Неруди), і в маршово-відточені формах класичних римованих формах.

Поезія живе там, де клекоче, бунтує глибинність енергії, там де притишено дзюркотять і хлопують джерела чистої прозорості, зачаровують орнаментами людських переживань. І в наш Дніпро поезії впадають різні джерель-

ця зі своїм смаком води, своїми кольорами, різні за силою, але всі вони зливаються, доповнюють свою могутність і неповторність...

Суть і сутність, Альфа і Омега ронделів І. Гайворона – це яблуко Всесвіту.

Емоційний сюжет ронделя римований, лаконічний, обмежений внутрішньою організацією, і він не дає вибору відступництва, бо далі потім руйнація, криза, примітивізм.

Рондель вимагає таких конструкцій, таких логічних зв'язків, організованих іззовні, щоб читач не спотикався об виступи риштувань, а, затамувавши подих, дивувався витвору природньо, захоплено, щиро.

І саме створення таких конструкцій виявляє талант і волю автора, його прагнення достукатися чуттєвою експресивністю, філософією, підкорити світ читача.

Торкнувшись вічної теми взаємин закоханих, автор створив органічну поліфонічну сповідь, виголошену на високому емоцій-

ному куражі, пам'ятаючи, що «За нелюбов вигнанців Бог карає»...

«Волосся Вероніки» – це своєрідний вінок, кола, в яких «Закохано, натхненно, філігранно» підносить автор на п'єдестал душі і духовності ту, яку «Бог викроїв з своїх лекал»:

З усіх жінок на світі тільки-ти!
Бо в серці носиш вірності корону.

Люблю твій пафос, стрункість, стан і крону,

Як і свої щасливі хомути.
Образна система, де «дзвонять рими» в руках майстра, слугує матеріалом для витворів ліричних шедеврів інтимної лірики, і хочеться спраглими вустами припасти до тих джерел, що дарують спраглисть, жагу, невтолимість:

Мені тебе ніяк не розлюбить,
В тобі бувають вічні пори року

Обравши своїм Всесвітом почуття – ціле сузір'я, не лише небесне, а й духовне, автор запрошує нас поради́ти цьому дивосвітові, де він пливе з коханою по бурхливій річці життєлину в катамаранах реальності...

Рядки ронделів І. Гайворона суголосні своєю філософією (орнаменти, звичайно, українські) із сонетами В. Шекспіра, Ф. Петрарки, І. Франка...

Але автор створює свої мінісцени, замішані на власних почуттях, притаманних лише йому:

Кохаю – підіймаюсь на Ельбрус.
В розлуці – як в пустелі, пропадаю.

Це наше, українське, бо ми одвічно проводжали чумаків, козаків, новобранців, заробітчани, які вже ніколи не повернуться до своїх суджень, але яких одвічно жде жіноче українське серце і сподівається, виспівуючи свої почуття у піснях...

Образна система ронделів І. Гайворона – пластична: орнаменти – українські, філософські сентенції – загальнолюдські. Він не вступає в естетичну суперечку щодо романтичності чи не романтичності почуттів кохання, не говорить про імпульси збудження, бо вони в кожного свої.

Але він стверджує, що ці відносини є найвищим духовним спілкуванням двох...

Адже Петрарка і Лаура ніколи у житті не цілувалися, не освідчувалися. Але якою жаданою зорею була вона в небесах Душі поета!

Ніхто і ніколи не визначить межі уяви, не докопається до справжніх коренів, що народжують Поезію – щось велетенське, незрозуміле, непояснене, утаємничене і достоту незбагненне. Втім, кожен творить свою власну анатомію цього явища. І читач довіряється і вірить у правду й чистоту його.

І. Гайворон балансує, причому магічно, філігранно на межі

можливого сприйняття. Він, як фламандські художники, підкреслює красу, витонченість, досконалість і неперевершеність без жодної тіні натяку на хтивість чи еротику. В цьому і є сила образної мови І. Гайворона, і в цьому його совісність, де і законодавець, і суддя, і судовиконавець стоять на одному – найвищому – щаблі естетичного сприйняття світу.

Без зовнішніх, читай, натуралистичних аспектів і сцен, на які хворі плагіати і XX, і XXI століття, чесним і чистим Словом створює Богиню – своєю, але нам теж хочеться вклонитися і подякувати за її красу і відданість.

Вчитайтесь у його рядки:
На твоїх персах пуп'янки шипшини

Щоніч мої розтулюють уста.
Так, це «причинність», це «райські дивовини», це «музичність тіла».

Коли поезію переважає «філософія зіпсованої уяви», то зникають привабливість, шарм, невинність, і творчість підміняється філософствуванням на тему, інколи доволі вміло орнаментоване, а точніше препаративане незвичним поєднанням слів і словосполук, холодним і, за своєю суттю, німим.

Книга «Волосся Вероніки» – це не лише возвеличення коханої дівчини, дружини, матері, це книга дешифрування генетичного коду життєвих істин: «Єднання – це втеча від біди», чи «Гармонія. Краса усіх жінок», чи «В минулому давно мене нема. Є тільки біль щоденної втрати» і ще багато інших, що їх пізнають і читач, і критики, а то є і суттю, і сутністю ества людини.

Я лише хочу наголосити, що І. Гайворон не береться вишукувати причини житейського сум'яття (а він як поет у житті відчувається дискомфортом), бо там на нього чатує спокуса власти в солодкуватому м'ясі і борсатися, імітуючи бунт проти самого себе, а потім змиритися, задовольнившись п'ятаком зради.

Він підіймається сам і підіймає на своїх плечах значущіше, важливіше, необхідніше, розуміючи, що його Лаура чи Мавка не уявна, а жива. Вона щоденно поруч на відстані слова і руки. Це жінка, з якої писав портрет Леонардо Да Вінчі, на яку молилися і Іван Франко, і Володимир Сосюра, і Микола Вінграновський, яка навчала і навчила любити весь Світ.

Іван Гайворон кладе свої цеглини у завжди недобудований Храм Любові і ці цеглини, як і сама обитель, – вічні.

В ОПІШНОМУ ЛУНАЄ «ГОЛОС» ТРИПІЛЛЯ

Цим експонатам історія відміряла майже 6 тисяч літ давності. Час узяв їх на могутні плечі й доніс до сучасності! Нині в Музеї мистецької родини Кричевських в Опішному триває виставка трипільської кераміки з колекції Національного музею-заповідника українського гончарства.

Експозиція представила понад 50 творів кераміки трипільського часу, віднайдені під час археологічних розкопок поселення Бернашівка-2, що поблизу села Бернашівка Могилів-Подільського району Вінницької області. Дослідження на поселенні проведено впродовж 1989–1991 та 1993 років Дністровською

експедицією Інституту археології НАН України під керівництвом Олексія Корвіна-Піотровського. Загальна площа поселення – 12 гектарів. Загалом було розкопано сім житлових споруд, що розмішувалися кількома півколами. Матеріали з розкопок поселення зберігаються у фондах Національного музею-заповідника українського гончарства та Інституту археології Національної академії наук України.

В експозиції представлено частину знахідок з поселення, серед яких горщики, миски, цілі посудини та їх фрагменти. Експонати

пройшли первинну консервацію і реставрацію в польових умовах. Це забезпечило збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням. Лише деяких із них торкнулася рука реставраторів музею-заповідника.

Археологічні знахідки часу Трипільля (IV – початку III тисячоліття до нашої ери) – унікальні експонати, якими може похвалитися зовсім невелика кількість українських музеїв. Тому виставка в Опішному є важливою подією для багатьох поціновувачів культурної спадщини.

Жанна НЕВКРИТА,
інформаційна служба
Національного музею-заповідника
українського гончарства
Фото Тараса ПОШИВАЙЛА

ГОНЧАРСЬКИЙ РІД БАГРІЇВ З ОПІШНОГО

Багато родів в Опішному, що на Полтавщині мали не одне покоління гончарів: Боцьви, Сиваші, Зубані, Пошивайли, Горілеї, Кононенки, Марехи, Сердюки, Мацки, М'якоступи, Різники, Шияни, Шираї, Чабани, Чирвенки, Сердюченки, Яценки та багато інших. Один із таких родів – Багрії. Наразі відомо 4 покоління гончарів, малювальниць і майстрів глиняної іграшки з цього роду, більшість із яких жили на кутку селища «Гончарівці».

Про гончарський рід Багріїв писав полтавський мистецтвознавець Віталій Ханко у «Словнику мистців Полтавщини» (2002) й більш розлого в «Енциклопедії мистецтва Полтавщини» (2014). Він згадав голову роду Харитона Багрія (1830/40-ві-1937/39), його синів Юхима (1869–1942) і Семена (1871–1959), онуків Івана (1911/12–1941/43), Олександра (1896–1961) Якіма (1916–1982) і Марію (1922–2004), правнука Дмитра (1929–2007). Від київського керамолога Олени Клименко мені стало відомо ще про кількох представників роду Багріїв, які були зайняті в гончарстві. Виявилось, що у Харитона Багрія був ще один син гончар Яків.

Він був найстаршим і помер рано, у 1910-х роках. Мешкав на «Гончарівці» і робив ужитковий посуд (горщики, глечики, макітри). Яків мав двох синів гончарів Карпа і Митрофана. Карпо Багрій (1899–1979) у 1930-х роках працював гончарем в артілі «Художній керамік», а після німецько-радянської війни в гончарному цеху Опішнянського райпромкомбінату, також певний час гончарював удома. Допомога чоловікові дружина Параска Семенівна (у дівоцтві Фесик) (1901–1984). Окрім того вона ще й ліпила

Ніна Карпівна Малишко (стоїть перша праворуч) серед працівників заводу «Художній керамік». Опішне, кінець 1970-х років

Городніченко Наталка з батьком Василем Омеляненком. Опішне, 2016

глиняні свистунці. Митрофан Багрій (1897–1941) теж гончарював. Він працював в артілі «Червоний гончар» (1932–1941), робив посуд і вдома. Його ж дружина Палажка Олексіївна (у дівоцтві Важничка) (1898–1961) також ліпила глиняні іграшки.

Наталка Василівна Городніченко (по центру) серед працівників заводу «Художній керамік». Опішне, кінець 1970-х років

Дві доньки Карпа і Параски Багріїв Ніна Малишко (1938–2014) й Катерина Перерва (1929–2011) та три доньки Митрофана і Палажки Багріїв Лідія Багрій (1928–2009), Ганна Дяченко (1921–1995) і Явдоха Істоміна (1924–2005) теж працювали в галузі гончарства. Лідія, Ганна, Явдоха і Катерина в дитячі та юнацькі роки

ліпили свистунці, які мати здавала в артілі «Червоний гончар». А от молодша донька Карпа і Параски Багріїв, усе життя пропрацювала на заводі «Художній керамік». Як і годилося в гончарській сім'ї, мати її навчила ліпити іграшки з глини ще в дитинстві. 1953 року, після закінчення восьмирічки, у 15 років, дівчина прийшла працювати в Опішнянський райпромкомбінат, де 9 років ліпила глиняні іграшки. Згодом, після об'єднання у 1961 році опішнянських гончарних підприємств, її перевели на посаду малювальниці на завод «Художній керамік», де вона й пропрацювала 37 років до виходу на пенсію (1990). Син і донька Ніни Малишко теж деякий час після закінчення середньої школи працювали в цеху №2 заводу «Художній керамік». Людмила робила біля горна, Анатолій був формувальником.

Нині жива лише одна представниця давнього гончарського роду Багріїв, яка продовжує працювати у галузі гончарства. Це Наталка Городніченко 1958 року народження. Вона донька малювальниці Марії Багрій та одного з найвідоміших майстрів глиняної декоративної скульптури Василя Омеляненка. У дитинстві Наталка навчилася розмальовувати глиняні вироби, бо часто була разом із батьками на заводі, тож вибором професії після закінчення школи у 1974 році не переймалася, а пішла в «Художній керамік», де одразу стала малювальницею і працювала близько 30 років. Коли на місці заводу стало приватне підприємство «Гончарний круг», малювала вироби й там. Окрім того донині розмальовує посуд, який виготовляють зять Віталій і батько Василь Омеляненко.

Людмила МЕТКА, керамолог,
Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному

ВІНЕЦЬ НАГОРОД ПЕРШОГО В УКРАЇНІ БІЄНАЛЕ ХУДОЖНЬОЇ КЕРАМІКИ

2017 року минає століття від часу заснування й офіційного відкриття першої вищої мистецької школи в Україні – Української академії мистецтва. 1917 року цього національного велета підняли могутні титани – золота плеяда мистців, яких очолив першообраний ректор – Василь Григорович Кричевський (1873-1952), архітектор, маляр, графік, художник декоративно-ужиткового мистецтва, художник театру та українського кіно, мистецтвознавець, педагог, колекціонер, найхаризматичніша постать українського мистецтва першої половини ХХ століття.

Його непересічний талант подарував багатством куточкам України справжні перлини національної культури. Гончарському містечку Опішному, що на Полтавщині, Василь Кричевський назавжди віддав свою любов до українського гончарства. Його вплив на розвиток гончарного промислу в Опішному дослідники вважають визначальним, адже мистець підтримував, популяризував і колекціонував творчість місцевих гончарів, утверджував містечко як один із найвидатніших центрів народної художньої культури українців.

Нині, на пошанування пам'яті Василя Кричевського і з нагоди

Композиція «Хитка рівновага» Ольги Безпалків (Львів) – володар Гран-прі Українського Бієнале художньої кераміки імені Василя Кричевського. Опішне, Полтавщина. Вересень 2017. Національний музей-заповідник українського гончарства

в галузі художньої кераміки вже стало традиційним для Ізраїлю, Італії, Польщі, Португалії, Франції. Національна мистецька акція в галузі художньої кераміки, яка надалі відбуватиметься що два роки, має на меті представлення й підтримку творчості сучасних мистців України та інших країн, визначення найкращих творів у галузі художньої кераміки. Ідея Бієнале та її втілення належать однодумцям – Національному музею-заповіднику українського гончарства й Благодійному фонду «Дар» (Україна), за патронату й активного сприяння якого в Україну повертається заокеанська мистецька спадщина родини Кричевських.

До організації Бієнале в Опішному долучилися Міністерство

культури України, Український фонд культури, Львівська національна академія мистецтв, Громадська організація «Конгрес українських керамологів».

Українське Бієнале художньої кераміки імені Василя Кричевського відбулося в кілька етапів. Фундатори сформували з числа вітчизняних мистців-керамістів, керамологів, мистецьких критиків та мистецтвознавців журі, яке переглянуло подані заявки, визначило учасників конкурсної виставки. Таким чином, до участі потрапили роботи, виготовлені впродовж січня – травня 2017 року, які раніше не експонувалися.

У перший рік організації проект національного масштабу впевнено перетнув кордони й залучив до участі мистців чужоземних держав. В Опішному постала унікальна експозиція, що презентувала 103 твори 61 художника-кераміста України (Вінниччина, Івано-Франківщина, Закарпаття, Київщина, Кіровоградщина, Львівщина, Полтавщина, Рівненщина, Тернопільщина, Харківщина, Черкащина), а також Республіки Білорусь, Польщі та Бразилії.

Вернісаж Бієнале, що відбувся 22 вересня 2017 року в Мистецькій галереї Центру розвитку духовної культури Музею гончарства, продемонстрував багатогранність сюжетів і концептуальне бачення мистців кераміки. Стильова палітра складала академічна художня кераміка, а також твори народних майстрів-гончарів. Член журі – мистецтвознавець, науковий співробітник Відділу декоративного мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України, президент Української секції Міжнародної асоціації арт-критиків АІСА під егідою ЮНЕСКО, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, заслужений діяч мистецтв

України Зоя Чегусова дала високу оцінку творам учасників: «Експозиція постала феноменальною мистецькою панорамою, що засвідчує: кераміка, яка з'явилася на початку людської цивілізації, сьогодні залишається безмежним полем вільного творчого пошуку й технологічних експериментів, випробування інноваційних форм, спроб знайти придатні для кераміки засоби виразності з живопису, графіки, скульптури і спроби поєднати архаїчність із новаторством».

Вагомості Бієнале додала суттєва особливість – вирізнення творчості відомих керамістів і молодшого покоління, що впевнено заявило про креативність пошуку технологій. Оригінальна стильова манера означила твори Юрія Войтовича, Марка Галенка, Сергія Герасименка, Ганни Друль, Ігоря Ковалевича, Анни Лисик, Юрія Мусагова, Євгена Овчарика, Єлизавети Портнової, Сергія Радька, Володимира Шаповалова. Водночас експозицію відчутно збагатили нові творчі знахідки Зінаїди Близнюк, Наталі Зубань, Ксенії Жижик, Зореслави Кричкалюк, Аліни Литвиненко, Юрія Мирка, Дмитра Молодика, Максима Таранова, Анни Чавус та інших молодих мистців. Окрему увагу в експозиційному просторі здобули роботи учасників чужоземних країн: Розаліни Бусел та Катерини Міхнюк (Республіка Білорусь), Мацея Касперського і Кшиштофа Розпондека (Польща), Росані Бортоліні й Вівіане Діль (Бразилія).

Оригінальність стильової манери, майстерність технічних прийомів, що підкреслюють ідейний концепт, стали для журі визначальними в обранні найкращих творів. Бронзову нагороду Бієнале отримав гончар Анатолій Шкурпела (Опішне, Полтавщина) за свічник «Відродження». Перейнявши ремесло від батька – Олександра Шкурпели, молодий майстер впевнено розвиває у своїй самотній творчості гончарні традиції Опішного: «Усі роботи підіймають рівень майстерності, тому я намагаюся удосконалюватися у наступних творах – цим самим зацікавлювати людей опішненською керамікою та народним мистецтвом загалом».

Львівська мисткиня Ірина Марко втілює у глині власну філософію споглядання навколишнього світу. На створення композиції «Півонії», що отримала Срібну нагороду Бієнале, її надихнуло цвітіння квітів – від пуп'янків, повноквіття до останніх опалих пелюсток. «У цьому було все – краса творіння, плинність часу, маленькі всевіги в білому, рожевому, бордовому, які демонструють абсолютну Божественну красу, – прокомен-

тувала керамістка ідею свого твору. – Для мене важливо було створити композицію з напружених та розслаблених ритмів, з наповнених форм та елементів, які тяжіють до розвитку. Глядач має відчувати, що в роботі присутня динаміка вітру – рух по колу та до середини, дуже характерні для природи лінії, що надають творам об'ємної пластичності. Врешті, білий колір – мов біле світло з ніжними півтонами, білий Всесвіт із тишею ніжного перламутру, білий із заколисаними ритмами – свідомість зупиняється, і починається твій особистий діалог з Богом».

Творчість художника-кераміста Олександра Мірошниченка (Кочеток, Харківщина) налаштувало на особливий діалог: мистець відверто й глибоко осмислено говорить із глядачем на одвічні теми Буття. Його «Композиція без назви», що здобула Золоту нагороду, символізує відхід людини в інші світи. «Глина і посудина – це пам'ять і душа. Мову мистецтва варто розуміти відчуттям. Це складне переплетіння почуттів, емоцій, спогадів, визначень», – зазначив автор під час нагородження.

Володарем Гран-прі Українського Бієнале художньої кераміки імені Василя Кричевського журі обрало композицію «Хитка рівновага» Ольги Безпалків (Львів). Легка й прозора вигиниста конструкція – вражає досконало втілення балансу внутрішнього світу людини й суспільних відносин. Про ідею переможного твору мисткиня зауважила: «Ця робота є своєрідним пам'ятником для переживань нашого сьогодення».

Нагородження переможців відбулося за участі правнука Василя Кричевського – Василя Лінде-Дункана та голови Правління Благодійного фонду «ДАР» (Україна) Валентини Подгорної. Відзначила кращі твори Бієнале й онука Василя Кричевського – Катерина Кричевська-Росандіч (Маунтін-В'ю, Каліфорнія, США), що надала один з грошових грантів, а також надіслала для всіх учасників альбоми творів живопису Федора Григоровича Кричевського (1879–1947). Зважаючи на розмаїття засобів художньої виразності, які презентували і художники, і народні майстри, окрім Гран-прі й основних нагород, учасникам було вручено спеціальні відзнаки від співorganizаторів.

Українське Бієнале художньої кераміки імені Василя Кричевського стало безпрецедентною подією у світовому мистецтві, яка розширила сучасні уявлення про художні властивості глини, демонструючи модерні творчі ідеї, віртуозне опанування нових технологій. Удруге найактуальніші тенденції розвитку художньої кераміки Опішне презентуватиме 2019 року.

Жанна НЕВКРИТА,
інформаційна служба
Національного музею-заповідника
українського гончарства
Фото Тараса ПОШИВАЙЛА

«Композиція без назви» Олександра Мірошниченка (Кочеток, Харківщина) – володар Золотої нагороди Українського Бієнале художньої кераміки імені Василя Кричевського. Опішне, Полтавщина. Вересень 2017. Національний музей-заповідник українського гончарства

100-річчя заснування Української Академії Мистецтв, в Опішному свої витоки отримала новітня мистецька подія – Українське Бієнале художньої кераміки імені Василя Кричевського.

В Україні це перший подібний проект, що не лише відбиває нові напрямки розвитку художньої кераміки, а й єднає українську спільноту зі світовими мистецькими тенденціями: бієнале як явище

культури України, Міністерство освіти і науки України, Національна академія наук України, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Національна академія мистецтв України, Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України, Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України, Інститут культурології НАМ України, Національна спіл-

Диригент, композитор, етно-музиколог, фольклорист, краєзнавець, автор понад 400 творів вокально-хорової музики, зокрема на вірші українських поетів. І все це пов'язано з іменем львівського музиканта, уродженця Лемківщини Івана Майчика (1927–2007), заслуженого діяча мистецтв України, якому 26 грудня виповнилося 690 років.

«Юж мі так не буде...»

Лемківщина – етнічна гілка українського народу, на схилах Нижніх Бескидів, яка зродила самобутнє мистецтво, особливий стиль життя і творчості. Належала до Княжої Русі від часів приєднання її князем Володимиром 992 року, а потім – до Галицько-Волинського князівства та Угорщини. Була під владою Польщі та Австро-Угорщини.

Лемківський Сянік – перше українське місто, що отримало 1339 року Магдебурзьке право. А Перемишль був заклоном для наступу Польщі. Тут формувалися й загони Українських січових стрільців.

Одне з найдавніших поселень на Лемківщині – Одрехова, згадка про яку ще з 1419 року. Серед інших виділялася співами й музиками. І перша читальня «Прогреси» в цьому краї була органі-

«Дударик» на концерті

зована в ній. «Тут співають і діти, і старі, ніби всі вродилися співаками! Ці пісні надзвичайно мелодійні, а головне, що виконують їх багатьма голосами», – писав диригент і композитор із Сяніка, чех за походженням, Ф. Доліста.

Чи не найбільш шанованим тут був родовід Майчиків, що зафіксований у храмових метричних книгах XVII ст. У кожному його поколінні була сім'я, яка грала на кількох інструментах. А батько майбутнього композитора – Іван був знаним музиком на весь Сяніцький повіт, брати й племінники цього газди стали відомими музикантами на американському континенті. У його оселі щосуботи відбувалися так звані «оркестри», у складі яких були й члени родини Івана Майчика-старшого, який сам вправно грав на трубі, флейті й контрабасі.

У такому розмаїтті звучання музичних інструментів зростав

ПОДВИЖНИК З ЛЕМКІВЩИНИ

Іван Майчик-молодший. Звідси – і пристрасне захоплення музикою та співом ще з дитинства. За словами старшої сестри Ганни, він створював музичні гурти із сільських хлопчаків, диригуючи власні наспіви та почуті марші.

У 1937 році хлопець поїхав до містечка Заршин, неподалік Одрехови, щоб послухати реквієм Л. Керубіні в супроводі органа. Велике враження на підлітка справили гастролі з 1939 року мистецьких колективів з-за Сяну. У їхньому репертуарі були твори М. Лисенка, С. Людкевича, В. Барвінського, П. Ніщинського, О. Нижанківського, І. Воробкевича, М. Вербицького.

На початку березня 1942 року юнак як оstarбайтер потрапив до Верхньої Австрії. Працюючи у триповерховому млині бауера, на дозвіллі щонеділі наслухав у концертній залі в храмі палігримів симфонії, меси Й. Гайдна, В.-А. Моцарта, Ф. Шуберта, А. Брукнера та інших композиторів. І вже тоді вирішив стати музикантом-хормейстером.

Наприкінці лютого 1946 року до Одрехови прибув батальйон польського війська з наказом депортувати селян, за винятком

Іван Майчик

школи у Тернополі, яку закінчив на відмінно.

Але де б не був, переслідувала мелодія сумовитої пісні лемків, що нагадувала про трагедію вимушеного переселення.

Ой, верше мій, верше, мій зеленій верше,

Юж мі так не буде, як мі било перше.

Але гоц!

Іван Майчик продовжив студії у Львові на диригентсько-хоровому відділенні музичного училища. Разом з ним навчався товариш-однокурсник Зіновій Бабій, з яким потай співали повстанські пісні і який згодом як володар феноменального драматичного тенору став провідним оперним співаком.

У 1956 році Майчик почав навчатися у Львівській консерваторії ім. М. Лисенка. Серед тих, що також здолали чималий конкурс, були доволі відомі згодом музиканти, зокрема С. Турчак, І. Лацаніч, Б. Завойський, В. Флис.

Вже тоді Майчик керував кількома хоровими колективами, виїздив у фольклорні експедиції, доповнював свої записи лемківських пісень. Формування його творчих позицій і загалом особистості було зумовлено, насамперед, особливим середовищем у консерваторії 60-х років. На хвилях нового відродження духовності та національного мистецтва, зокрема хорового, у концертних залах звучала симфонічна, хорова та вокальна музика відомих галицьких композиторів – С. Людкевича, М. Колесси, А. Кос-Анатольського та інших. Це спонукало чутливого студента до композиторської праці. І вже на другому курсі він привернув увагу своїми композиціями: «Двоголосна fuga» для фортепіано, «Весняний вітер» для вокального терцету, хорів творів на власні тексти «Зів'ялі квіти», «Там, у Бескидах». За словами А. Кос-Анатольського, «вони ви-

йшли за рамки студентських опусів». А С. Людкевич захоплювався до композиторської освіти, позаяк студент вже мав набутки у камерно-вокальному жанрі, з обробок лемківських пісень.

Після закінчення студій Майчик працює з хором обласного радіо, що його створив ще в студентські роки. «Мистець з молодих літ швидко сформувався як талановитий майстер диригентсько-хорового мистецтва», – зазначив дослідник творчості батька Тарас Майчик у передмові до збірки «І. Майчик. Хорові твори» («Каменярь», 1997).

Громадянської мужності потребувало включення до репертуарів перлин українського хорового мистецтва, що були «не рекомендовані до виконання», – творів М. Вербицького, К. Стеценка, Н. Вахнянина, Д. Січинського, О. Нижанківського, емігранта О. Кошиця та «ворога народу» В. Барвінського.

Солісткою хору була студентка музучилища Марія Іскало, племінниця легендарного сотника УСС Івана Андруха, майбутня дружина маестро.

Вже на посаді музичного редактора телерадіокомітету Іван Майчик зумів віднайти десь в архівах ноту призабутої пісні «Чом, чом, земле моя», яка одразу полетіла у світ. Невдовзі її ввів до свого репертуару народний артист України Дмитро Гнатюк.

У 1964 році Майчик стає художнім керівником і в.о. головного диригента заслуженої хорової капели «Трембіта» (його попередника – Павла Муравського запросили очолити столичну хорову

капелу «Думка»). Молодий диригент розпочав із гастролей у сибірських краях, де були щемливі зустрічі з українськими переселенцями. Після повернення відбулася прем'єра симфонії-кантати «Кавказ» С. Людкевича. Пам'ятними стали триумфальні гастролі по Україні. Під час концерту в Києві капелу вітав на сцені поет Василь Стус, на вірші якого з часом з'явилися музичні твори І. Майчика. Але в Донецьку мало не зірвали виступи захмелілі молодики, які вигукували «Кончай петь!», «Давай танць!». Доволі привітно сприймали «Трембіту» в Криму, особливо у Місхорі та Євпаторії.

У Ялті, на другий день після концерту, артистам запропонували екскурсію. Майчик вирішив відвідати кладовище, де похований Степан Руданський, автор пісні «Повій, вітре, на Україну», що стала народною. І треба ж було стати таким збігові, що на його очах зносили давні поховання, де була й могила славного українського поета. Очільник «Трембіти» став перед бульдозером, наповніг зупинити руйнування. Звісно, на такий протест змушені були позитивно зреагувати чиновники міськради. Так І. Майчик прислухався збереженню могили С. Руданського. Згодом на екскурсіях згадували, що якийсь незнайомець врятував її від вандалізму.

Гастролі заслуженої капели «Трембіта» закінчувалися в Одесі з великим успіхом. У ЗМІ зазначали її особливе академічне звучання, цікавий репертуар та високий професіоналізм маестро.

На хвилях творчого злету і визнання І. Майчик, повернувшись

Родина

до Львова, несподівано подав заяву на звільнення. За спогадами дружини Марії, це була сенсація. Ніхто досі не висловлював свого протесту в такий спосіб проти свавілля місцевої влади. Він боронив свою честь і гідність, своє покликання. Адже неодноразово попереджав дирекцію філармонії, обласне управління культури та вищі інстанції. Насамперед, ішлося про офіційне затвердження його на посаді головного диригента, надання помешкання і, найважливіше, невтручання в репертуар капели. Чинovníки вмовляли не звільнятися, радили оновити репертуар піснями з агіткульбригад і стати членом компартії. Майчик виявився принциповою і відповідальною людиною, відхилив принизливі умови. Багато співаків також покинули капелу.

Так занепала слава «Трембіти», а з нею – започатковані новітні методи хорового співу асарелла.

Рятувався Майчик тимчасовими заробітками у самодіяльній хоровій капелі «Лемковина» за межами Львова, у Будинку народної творчості, публікаціями у Києві, Варшаві, Празі про видатних українських співаків, диригентів та композиторів – С. Крушельницьку, О. Мишугу, М. Менцинського, О. Руснака, М. Голинського, М. Микишу, О. Кошиця, М. Леонтовича, подвижників української духовної музики – М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя. Готував радіонариси з історії пісень, що стали народними, аналітичні дослідження про українську пісню в контексті світової класичної музики, зокрема у творах Л. Бетховена, В.-А. Моцарта, Й. Гайдна, Й. Брамса, Р. Вагнера, С. Монюшка, А. Дворжака, Ф. Ліста, П. Чайковського, про лемківське багатоголосся, хорову музику Західної України. А для «Музичної України» упорядкував солоспіви з репертуару С. Крушельницької, Б. Гмирі, П. Кармалюка, О. Врәбеля та інших. Писав про велич і духовність українців.

Аж 1972 року І. Майчик, нарешті, отримав працю за фахом. У Львівському музичному училищі ім. С. Людкевича очолив відділ хорового диригування, керував хором, вокальними ансамблями. Водночас удосконалював свою майстерність у композиціях, давав авторські концерти. Згодом мав години викладача і в консерваторії.

«Хоч мі біда, але гоц!» – часто пригадував приказку лемків, долаючи матеріальні негаразди (але гоц – не дамся).

«Гей, за жадни дукати»

Примусове виселення лемків, фізичний розрив із рідним середовищем, побутом у Besкидах докорінно змінили їхнє життя. Вони розпорошилися по Україні, значну частину було вивезено в західні райони Польщі.

Переселенці почали втрачати колоритність своїх звичаїв і творчості. Рештки пісенного фольклору стали відлунням їхнього минулого.

Ясна річ, за таких обставин ставали подіями публікації і видання про лемків. Особливого розголосу набула ґрунтовна монографія Івана Майчика про Одрехову («Каменяр», 1999), чималий наклад якої розійшовся одразу. У ній використано рукопис передостаннього війта одрехівської гміни Миколи Цуприка з переказами, бувальщинами та історичними епізодами, почутих од селян переважно у читальнях «Просвіти», що їх перед депортацією тут було аж чотири.

У монографії зроблено професійний огляд збірок пісень лемків. Виокремлю деякі з них.

Першими вийшли у світ водночас («Музична Україна», 1967) дві збірки: «Співаночки мої», що підготував І. Майчик (у період вимушеного безробіття), і «Лемківські співанки», яку зібрав й упорядкував М. Соболевський, колишній священик. Автор книги «Одрехова» спростовує твердження Соболевського, що «характерний був для лемків їхній віковичний потяг... до культури великого російського народу». Звісно, тамтешні москвофіли схилили до російщення, прагнули відмежувати лемків од українського народу, але цьому піддавалися лише деякі автохтони. Платними агентами були переважно священики, що пропагували ідеї, тепер відомі як «руській мір». Мабуть, таким москвофілом був і М. Соболевський. Окрім того, збірка цього упорядника, за словами Майчика, «викликає сумнів щодо точності фіксації народних мелодій», він «не відчув перемінного розміру і не вжив за такту, не зафіксував жодного підголоску, а також другого голосу», десятки пісень «мають нетиповий розмір, ритм, тобто автор збірки штучно «втискав» мелодії пісень у прості розміри». Все це дезорієнтувало рецензентів, які зробили хибні висновки.

Вельми важливу збірку «Українські народні пісні з Лемківщини» (300 наспівів) видав у «Музичній Україні» 1972 року фольклорист, лікар за фахом, Орест Гижя. На жаль, у передмові до неї науковець Софія Грица /нині доктор мистецтвознавства, академік/ на догоду компартійним товаришам твердить, що «творчість українців-лемків, яка на повний голос вперше зазвучала в нових, соціалістичних умовах, не втрачає самобутніх рис, вироблених століттями», що «у 1945–1946 рр. чимало лемків добровільно переїхало на територію Радянської України». Насправді саме за «нових, соціалістичних умов», завважає І. Майчик, «лемки втрапили і діалект, і фольклор». І про яку добровільність можна говорити, замовчуючи виселення під загрозою смерті, каральну операцію «Вісла» (1947), грабунки і мародерства польськими вояками. Це приклад того, як приручені, несумлінні науковці здобували вчені ступені і керівні посади.

Фольклористи винесли лемківську пісню на широкий загал в Україні й за кордоном. Найціннішою – з досконаліми обробка-

ми пісень – була збірка Богдана Дрималика, яку теж упорядкував І. Майчик («Музична Україна», 1970). Автор монографії скромно нагадує про своє видання «Пісні села Одрехови» («Музична Україна», 1972), в якому вміщено 150 давніх пісень та 30 інструментальних мелодій. Найбільше побутових та історичних – вояцьких, емігрантських, розбійницьких, а також є жартівливі весільні і, зрозуміло, про кохання. Це найбільший здобуток практично-дослідницької роботи І. Майчика. Видання високо поцінував С. Людкевич, назвавши «цінною пам'яткою, яка містить, зокрема, багато елементів древнього, як мовного, так і музичного діалекту». Знаний композитор також зазначив, що «у збірнику є чимало пісень у багатоголосному викладі, чого не зустрічаємо в інших дослідників лемківської пісні».

Іван Майчик переконливо доводить, що «найбільш поширеним видом багатоголосся в с. Одрехова були весільно-обрядові, залиціальні, пастуші, парубоцькі пісні та інструментальна музика».

Самобутня специфіка цього поселення сформована на основі давніх традицій хорового співу. Музиканти Одрехови, а серед них були віртуозні скрипалі-самоуки, завше мандрували по карпатських селах, награвалиючи свої мелодії. Мало хто з них знав ноги, грали все зі слуху, часто імпровізуючи.

Віднайдені церковні і шкільні метрики села часів Австрійської імперії та під владою Польщі, а також ювілейні дати спонукали до перевидання монографії (2014, 2017). Упорядкував із передмовою та опрацював музичні матеріали молодший син композитора – Остап Майчик, професор консерваторії, за сприяння старшого брата Тараса. Книги доповнено і світлою «чwórки сільських музик» – Голотяків-Кузяків, які в США у 1928–1932 рр. здійснили записи на грамплатівках одрехівського фольклору, що свідчать про музичне багатоголосся лемків.

Упорядковані І. Майчиком збірки пісень і його книга про Одрехову з відтвореним музичним фольклором дають достатнє уявлення про духовне буття автохтонів на Besкидах.

*Гори наші, гори наші,
Гори наші, Карпати,
Не змінив би-м вам,
Гей, за жадни дукати.*

Особливе місце у творчості І. Майчика посідає лемківська пісня. Знавець цього фольклору, він зібрав понад 700 лемківських співанок, більшу половину з яких опрацював для голосу з фортепіано, а також як 4-голосні мішані хорові композиції, що їх уклав для збірників. Водночас солоспіви, хорові та ансамблеві твори маестро стали окрасою виступів провідних хорових колективів, увійшли до концертного репертуару відомих співаків Львова та Києва. Скажімо, народний артист України Анатолій Солов'яненко записав з оркестром кілька пісень лемків в обробці І. Майчика.

У творчій спадщині маестро також романси, вокальні ансамблі, дитячі та шкільні пісні на слова поетів Б. Лепкого, М. Вороного, О. Олеса, Лесі Українки, Т. Шевченка, І. Франка, Б.-І. Антонича, В. Сосюри та інших.

1993 року І. Майчик удостоєний звання заслуженого діяча мистецтв України. З того часу ще підготував три авторські концерти, сім збірок.

Родинну музикальність Майчиків успадкували сини Тарас і Остап – професійні музиканти.

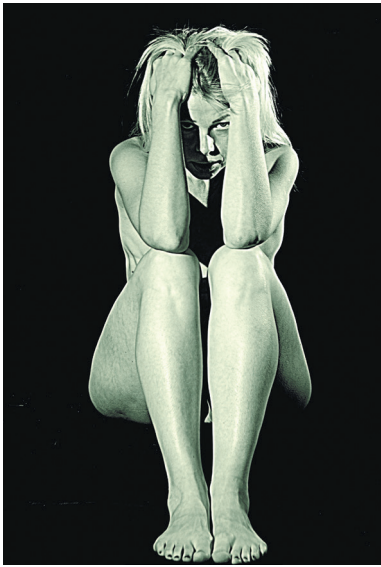
«Наукові статті, нариси, розвідки, публікації, рецензії, радіокомпозиції, концертні програми, праці з історії та теорії музики – ось далеко неповний перелік зацікавлень наукових, громадських та професійних Івана Майчика», – писала мистецтвознавець Христина Саноцька.

З Лемківщиною пов'язані відомі постаті культури: першодрукар Святополк Фіоль, чудовий поет Богдан-Ігор Антонич, унікальний мистець наївного малярства Никифор з Криниці, співак Адам Дідур, скульптор Михайло Черешньовський та інші. Тепер до цього списку талантів уписують і композитора Івана Майчика.

Іван МАЛЮТА,
член НСПУ

заслужений журналіст України

Валерій Лещинський. Київ

«За останні роки це єдиний фотоконкурс в Україні, який показав творчий зріз досягнень і цікавих експериментів українських авторів у напрямі і традиційного класичного «НЮ», і в синтезі з сучасним концептуальним мистецтвом».

Такий коментар дав куратор проекту, арт-директор Kievphotos-Hall 2012 глядачам підсумкової виставки в уже згаданому Арт-клубі «Видиво й вино», що в столичному Будинку художника. До організації виставки долучилися Національна спілка фотохудожників України, Арт-об'єднання «Kievphotos-Hall» та інші поважні організації.

Одна з відвідувачок, Олена, поділилася враженнями: «Жінка – прекрасна, Богиня. Найзагадковіше творіння у Всесвіті. Без нас

СИЛА УЯВИ

ЕСТЕТИКА ПРИХОВАНОВОГО

NUDE ART PHOTOS 2017

світ був би нуднішим. Блондинка, руда, брюнетка, струнка, ошатна, молода, в роках – завжди еталон! Як приємно, що сучасники обожнюють нас!»

Оцінювало роботи конкурсанти журі, яке склали відомі люди: Олександр Задирака – фотохудожник, НСФХУ, FIAP, Київ; Едуард Странадко – голова НСФХУ, НСЖУ, заслужений працівник культури України, Київ; Ігор Жолобак – фотохудожник, НСФХУ, смт Губиниха, Дніпропетровська область, Марина Громенко – художник, куратор арт-проектів, Київ, Олег Малов – фотограф, мистецтвознавець, Київ.

Маєте можливість оцінити роботи, відібрані на підсумкову виставку. На моє переконання, первозданність і гармонійна статура жінки просто заворожують. Автори ж заслуговують на повагу за вміння делікатно подати естетику прихованого.

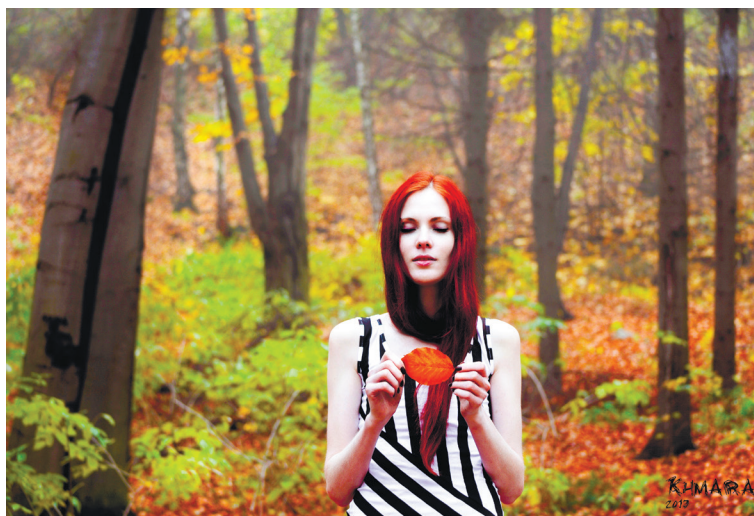
Лідія ОРЛЕНКО

Олексій Крячко. Полтава

Олександр Швець. Львів

Відвідувачі Арт-клубу «Видиво й вино» у Центрального будинку художника порекомендували побачити спеціальний фотопроєкт Ірини Хмари «Магічна реальність / Magic reality».

Світлана СОКОЛОВА

Авторка фотографує понад п'ять років – знімала на концертах, робила репортажі і портрети. Але саме магічна реальність і жіночі образи є тим маленьким світом, де вона відпочиває і знаходить себе.

«Це перша моя виставка, – каже Ірина Хмара. – Тому що я більше в Інтернеті, Інстаграмі, Фейсбуці, – я більше інтернет-фотограф. Дуже вдячна куратору Валерію Лещинському, завдяки якому виставка відбулася.

На моїх світлинах переплетена реальність із мріями, снами та уявленнями про світ. Кожен знімок – це маленька історія, кожен має свою ідею. Наприклад, бачимо на основному фоні дівчину, але помічаємо й відбиток її посмішки. Я надихалася Мо-

ною Лізою, коли знімала, тому основна ідея тут – дівчина ніби посміхається, а ніби й ні».

А поряд на світлинці модель ніби на дні океану. Насправді ж, пояснює авторка, вона у парку, сидить там, де купа гілок і листя. Але її уява малює сюжет, у якому вона перетворюється на русалку і перебуває у глибокому океані, а зверху плаває кит. «Бачите, одна нога дівчини ще людська, а інша вже з лускою!», – пояснює

Ірина. Тобто, це характеризує силу уяви.

На самому автопортреті Ірини бачимо книжки, за допомогою яких наша уява, вважає вона, працює сильніше. Саме образ авторки-мрійниці припав до душі відвідувачу виставки Сергію, який помітив, що навіть світлотінь, яка ділить людину, неначе відокремлює світлі думки від інших.

Мріймо разом із авторкою, розглядаючи її роботи!

Фото Ірини ХМАРИ

